

RAZGOVORI NA DUNAJU:

35-LETNICA SMRTI NARODNEGA HEROJA LENARTA:

Vemo, kaj hočemo!

Do zadnjih razgovorov med predstavniki slovenske narodne manjšine na Koroškem in kanclerjem Kreiskym gotovo ni prišlo po naključju.

Po sprejetju zakona o narodnih skupinah so predstavniki koroške deželne in tudi zvezne vlade, predvsem pa nemški nacionalisti na Koroškem zatrjevali, da je manjšinsko vprašanje rešeno in da zato ne bo več pogajanj med manjšino in vlado; kot edino možno obliko kontaktov so navajali sosvete, ki so sestavni del zakona, kateri bistveno zmanjšuje pravice slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem.

Kje so potemtakem vzroki, da nas je kancler le povabil na razgovor? Nedvomno je posledno nadaljevanje naše politike, ki je izraz potreb in interesov Slovencev in demokratično čutečih nemškogovorečih ljudi na dvojezičnem ozemlju južne Koroške bil tisti dejavnik, ki je tudi vlado prepričal, da brez manjšine in proti njej ne bo šlo naprej.

V času, ko smo se trudili, da domači in mednarodni javnosti pokažemo, da člen 7 državne pogodbe ni izpolnjen, si je vlada prizadevala, da bi v vsakodnevnem življenju proti manjšini in brez nje uresničila zakon o narodnih skupinah. Vendar pa ta zakon, ki je v hudem protislovju s členom 7, v praksi ni mogel in ne bo zaživel in rešil manjšinske problematike v Avstriji. Hud udarec za vlado in zakon pomeni tudi dejstvo, da vse manjšine v Avstriji odklanjajo sosvete, ki pomenijo poskus, nadomestiti demokratično izvoljeno manjšinsko vodstvo z oktroiranim zastopstvom.

Tako imamo Slovenci in sploh manjšine v Avstriji podporo velikega števila demokratično usmerjenih državljanov. Pa tudi dosledna politika Jugoslavije, da mora biti manjšina subjekt, ki sam najbolje ve, kaj je dobro in kaj ne za njen obstoj in razvoj, da člen 7 ni izpolnjen in da se v meddržavnih odnosih manjšinskega vprašanja ne da ločiti od drugih problemov, je pomembna konstanta, na katero se lahko opiramo v našem boju.

Nedavna beograjska konferenca za varnost in sodelovanje v Evropi je po eni strani pokazala, da morajo male države, kot sta Avstrija in Jugoslavija, nastopati skupno, kadar gre za obrambo skupnih interesov proti prizadevanjem veselih, da bi si podredile blokovsko nevezane države. Po drugi strani pa je konferenca tudi pokazala, da spada Avstrija med tiste države, ki doslej niso spoštovale sklepev helsinške konference in drugih pomembnih mednarodnih dokumentov — predvsem tistih predpisov, ki se nanašajo na spoštovanje človekovih pravic in na boj proti vsakršnim pojavom starega ali novega fašizma. Konstruktivno sodelovanje avstrijske delegacije na beograjski konferenci pri obravnavanju evropske problematike ter molk jste delegacije, kadar je šlo za pravice narodnih manjšin, vsekakor potrjuje, da je taka politika protislovna in zato tudi v mednarodnih odnosih povzroča in sprošča silnice, ki zmanjšujejo ugled Avstrije in njenih predstavnikov.

Tega se zelo dobro zaveda tudi kancler Kreisky, ki ve, da je Avstrija po dolgem času naraščanja ugleda v evropski javnosti utrpela določeno škodo prav zaradi nerešene manjšinskega vprašanja. Prav tako pa so tudi poskusi avstrijske vlade, da spet izboljša odnose z Jugoslavijo — za katerih poslabšanje

Ponosni smo na našo mladino ki nadaljuje boj svojih očetov-partizanov

Ob 35-letnici smrti narodnega heroja Franca Pasterka-Lenarta je bila zadnja nedelja na pokopališču v Železni Kapli spominska svečanost, katere se je udeležilo več sto ljudi in okolice ter iz raznih drugih krajev južne Koroške, prišli pa so tudi nekdanji Lenartovi

Na ta prispevek je v svojem nagovoru spomnil tudi predsednik ZKP Karel Prušnik-Gašper, ki je najprej orisal lik narodnega heroja Lenarta ter ugotovil, da je njegova smrt pomenila težko izgubo za partizansko gibanje na Koroškem. Tovarš Gašper je dejal, da ni na-

vi soborci iz obmejnih občin v Sloveniji. V okviru svečanosti, ki so jo obogatili Joško Hudl z recitacijami iz Kajuhove partizanske poezije ter s pesmijo mešani pevski zbor SPD „Zarja“ pod vodstvom Joškota Wrulicha in združeni moški zbor Podjune pod vodstvom Follija Hartmana, so predstavniki Zveze koroških partizanov, generalnega konzulata SFRJ v Celovcu, Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, deželnega vodstva KPA za Koroško ter borčevskih organizacij iz Slovenije položili vence ob spomeniku 120 padlim partizanom in žrtvam nacističnega nasilja iz kapelške občine in se s tem poklonili spominu nešteti žrtev, ki smo jih doprinesli koroški Slovenci v boju proti fašizmu.

ključje, da je na njegovem nagrobnem spomeniku vklesan verz slovenskega pesnika, ki pravi: „Mastovi rasto, iz vseh človeških src se pno v vsa srca“, kajti to globoko človečansko vsebino je nosil heroj Lenart zapisano v svojem srcu tudi kot komandant partizanske vojske in jo nenehno presajal v srca svojim borcem.

Vsebinsko tega gesla smo presadili v vso proletašiščno osvobodilno vojsko, je dejal tovariš Gašper, z njo smo zmagovali in končno tudi zmagali nad najtemnejšo dobo človeštva. „Toda na Koroškem miselnost nemškega nacionalizma in nemškega nadčloveka je ni popolnoma iztrebljena. Še danes s suro-

(Dalje na 8. strani)

pa sama nosi odgovornost! — sestavni del Kreiskyjeve strategije, ko se je odločil za sestanek z manjšino.

Koroški Slovenci pozdravljamo pripravljenost avstrijske vlade, da v pogovorih z manjšino in z Jugoslavijo obravnava in konstruktivno rešuje celotni kompleks odprtih manjšinskih vprašanj in meddržavnih odnosov. Zato smo na razgovoru s kanclerjem ponovili stališče slovenske narodne skupnosti na Koroškem do zakona o narodnih skupinah in do svetov, hkerati pa mu posredovali tudi vrsto konkretnih predlogov k posameznim vprašanjem, kot so gospodarska krepitev južnokoroškega prostora, predšolska vzgoja in šolstvo, radio in televizija, kulturni dom v Celovcu in druga. Predvsem pa smo poudarili, da celotna slovenska narodna skupnost in demokratične sile večinskega naroda pričakujejo ukinitve političnih procesov proti akti-

vistom, ki so se postavili v bran člena 7 državne pogodbe, katere je temelj neodvisnosti in suverenosti avstrijske republike (kar je kancler Kreisky tudi sam potrdil med svojim nedavnim obiskom v Nemški demokratični republiki).

Razgovori na Dunaju sicer niso prinesli konkretnih rezultatov, bili pa so brez dvoma koristni. Jasno so pokazali, da je odprtih problemov več kot dovolj in da manjšina ve, kaj hoče v lastno korist in v korist celotnega prostora, v katerem živi skupaj z nemško govorečim sosedom. Jasno pa je tudi eno: da brez dobre volje za reševanje konkretnih problemov ne bo šlo naprej.

Mi smo vsekakor pripravljeni in za tem stoji celotno naše ljudstvo — na vrsti je zato vlada!

dipl. inž. Feliks Wieser
tajnik ZSO

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA V CELOVCU

vabi na

Slavnostno prireditev
OB 70-LETNICI
NJENEGA OBSTOJA

v nedeljo 16. aprila 1978 ob 14. uri v
Mestnem gledališču v Celovcu

Pod geslom:

IZ RODA V ROD KRVI GRE TEK
IZ VEKA V VEK DUH IŠČE POT

Vstopnice so v predprodaji pri krajevnih prosvetnih društvih, v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu in v pisarni SPZ ter 1 uro pred prireditvijo pri gledališki blagajni.

bodo sodelovali pevski in tamburaški zbori, inštrumentalni ansambli, folklorne skupine, recitatorji in likovni umetniki; skupno nad 500 sodelujočih. Odbor

Sedemdesetletnica SLOVENSKE PROSVETNE ZVEZE

Ponavljamo na vsaki večji obletnici kulturno-prosvetnih ustanov, kako boro malo je odmevnosti naše dejavnosti pri sodobnem, ki naj bi bil tudi kulturno-prosvetni partner, kako piča je gmojna podpora z uradne strani, ki ima referenčno za kulturno dejavnost v vsaki posamezni občini, ne samo na deželni in državni ravni.

Ponavljamo naše težave in prikazujemo sobi in svetu žalostno, nekulturno strani razmer, v kakršnih živimo koroški Slovenci.

Ponavljamo, kar so že naši predniki ponavljali, ko so se kot prosvetaši razdajali v ljubezni do naroda za goli obstanek.

Ponavljamo, kar so koroški slovenski prosvetaši ponavljali vseh sedemdeset let tega stoletja.

Pa še danes ponavljamo dodatno naše vprašanje sodeželanu, družbi in kulturnemu svetu: Mar nismo koroški Slovenci izkazali od leta 1908 svojo posebno kulturno prosvetno organizacijsko zmogljivost in aktivno sposobnost? Skozi neprilazno okolje treh držav — monarhije, prve republike, nacistične Nemčije. Mar živimo v tako nerazvitem anahronističnem nazadnjaškem okolju, da zato zaman čakamo na odmevnost, na kulturni sotrrip sodobnega človeka?

Ponavljamo, ker smo kot kulturni ustvarjalci in poustvarjalci hudo prizadeti, če delujemo in živimo v tako nososedskih nekulturnih okoliščinah. V kolikih primerih pridemo na podobno žalostno dejstvo zanikanja slovenske prisotnosti v koroški javnosti, zgodovini, literaturi itd.

Ponavljamo tudi ob letošnjem slavlju 70-letnice našo ugotovitev o tem neveseljem dejstvu. Tako pogosto ponavljamo, vsak posamič v svojem srcu, s svojo pogumno besedo in s svojim kulturno-prosvetnim dejanjem, da se bo mračna sososka predramila in se prerodila v kulturno-prosvetnega sodeželana. Ponavljamo — ker se ob tem obnavljamo v svoji skupni zavesti, v skupni ljubezni, v skupni borbi za pravico.

Ponavljamo realne danosti, da si obnavljamo svoje še nemobilizirano silo, da pritegnemo vse rojake in kulturne ljudi, da obnovimo, kar je obnove potrebno, da ustvarimo novo, boljše, za bodočnost boljše ljudi.

Pred tridesetimi leti je naglasil v celovškem mestnem gledališču takratni predsednik ob štiridesetletnici naše centralne organizacije, „da ni je svojevrstne ljubljanske, tržaške, gorške ali celovške, še prav pa ne posebno koroške-slovenske kulture, temveč je ena sama slovenska kultura“.

Od takratne štiridesetletnice SPZ pa do današnje sedemdesetletnice je zrasta nova generacija, iz katere prihajajo najmlajši idealisti in realisti, ki stremijo po kulturni kvaliteti, po sodobnem ustvarjanju in poustvarjanju; slavni in trpki zgodovinski kakor današnji odprti intelektualci, ki kažejo politično zrelost in jo postavljajo pri slehernem sodobniku. Le taka kulturno-politična zrelost zagotavlja osamosvojitve poedince kot člana družbe, v kateri živimo. Notranje zroli člani družbe — in v ožjem koroškem slovenskem primeru — pripadniki narodnostne skupine in svetovnonazorsko svobodni ljudje osvobojajo sebe kot Slovence navznoter in svoj narod kot kulturni narod med drugimi narodi sveta navzven.

Navznoter, da je samo ena sama slovenska kultura, tako kot je samo en prešeren, ki je pred več kot stotridesetimi leti vžgal svojim sodobnikom kulturno zavest, „ki smo zato se zbrali, ker v srcu dobro mislimo“. In ob sedemdesetletnici Slovenske prosvetne zveze, katere predhodnica so je svojih prvih 25 let imenovala „Slovenska krščanska socialna zveza za Koroško“, smo se vendar zbrali koroški Slovenci, ker „v srcu dobro mislimo“. — Da je samo en Zupančič, čigar stoletnico rojstva prav letos obhaja ves slovenski kulturni svet, ki je v strašnih dneh zadnje vojne prižgal plamenice slovenske vere in je zapel: „... ne izpustim iz srca Karotana“.

Navzven se osvobaja koroški Slovenec, ka se izpričuje s svojim kulturnim zanosem, da najde odmevnost pri sodeželanu nemškem Korošču in Avstrijcu, „kakor tudi zunaj v svetu“.

Dežela Koroška, ki je skupna domovina obeh narodov, naj bi si štela v čast, da jo opevajo pesmi dveh jezikov! Kulturni svet ne pozna večinske ali manjšinske kulture, marveč le kulturo, ki je last vsega človeštva in je odlika napredka in humanizma.

V kolikor v naši domovini in državi ni svobodne odgovornosti naše slovenske kulturne prisotnosti, se pojavi pri njih vprašanje: Zakaj je tako? Predpogoj je kulturna zmogljivost in sprejemljivost, da posameznik kakor družba ali narod zmoro „kulturno sprejemati“. Ako take odzivnosti ni v zadostni meri, se naj sprašujejo merodajni, saj se ne bodo za vse čase slepili z varljivim ponosom, da so „večina“ glede kulturnosti po njihovem pojmovanju.

Slovenska prosvetna zveza je in bo vselej širokogrudna napram raznolikim lokalnim, tradicionalnim in ekstravagančnim hotenjem posameznikov in vodenih skupacij. Pristno kulturno izživljanje predpostavlja pravtako v naših domačih koroških slovenskih vrstah odprtost na vse strani.

Ze ob bežnem poglavljanju v članke, ki so izšli letos v Koroškem koledarju za leto 1978 kot prispevek k čim bolj reprezentativni obliki naše sedemdesetletnice, spoznamo iz kronološkega pregleda zadnjih sedem desetletij centralne organizacije koroških Slovencev kaj burna obdobja — in kot rdeči nit vseskozi: nikdar odprto, človeško sososko, kulturnemu človeku in ljudstvu v obžalovanja vredni slabi luči, torej neobzračeno, nekulturno, načelovsko stališče našega koroškega sodeželana bodisi za časa habsburške monarhije bodisi v majavi prvi republiki Avstriji v obdobju klorofašizma ali volenomeškega nacizma.

Ob sedemdesetletnici SPZ bomo ob pogledu na razvojno obdobje naše centralne organizacije osvetlili naše stališče. Kritično moramo premetavati dosedanje pot. Kritično od vseh strani pa moramo pretehtati sobo in današnji realnost kulturno-političnega obstanka in potrošniški družbi na eni strani, na drugi strani v anahronistični nacionalistični sosesčini v tej deželi. Ob primerjanju družbene prerosne ugotovljamo velikansko spremembo na slovenskem človeku na Koroškem sploh. Ali smo posadobili tudi prijeme prosvetnega osveščanja ob tako hitrem napredovanju v socialno-ekonomskem pogledu posameznika današnje družbe — torej tudi našega slovenskega sodobnika? Ali smo samo za jutrišnji dan za silo pripravljani, da prej ali slej nastali Kulturni dom v Celovcu napolnimo s kulturnimi ustvarjalci in poustvarjalci — in z za kulturo dostopnim občinstvom?

Ko letos praznujemo sedemdesetletnico, slovenski rojaki kot kulturno odprti, politično zreli partnerji ugotovljamo: Če je bilo pred sedemdesetimi leti vsajeno tako dobro narodno-prosvetno in kulturno-politično drevo, ki nosi danes kar dvoje vrhov, je to dokaz, da bomo Slovenci na Koroškem stali trdno tudi v bodoče.

Valentin Polanšek
predsednik Slovenske prosvetne zveze

Asimilacijska politika Avstrije deležna ostre obsodbe na kongresu ZKS

Na 8. kongresu Zveze komunistov Slovenije, ki je prejšnji teden zasedal v Ljubljani, so — kakor smo poročali že v zadnji številki naše lista — obširno razpravljali tudi o zunanje-politični dejavnosti in v tem okviru še posebej o zavzetosti matičnega naroda za položaj in usodo Slovencev v zamejstvu. Pri tem so pozitivno ocenili razvoj v Italiji, kjer so bili z osimskimi sporazumi ustvarjeni tudi pogoji za zadovoljivo reševanje manjšinskih vprašanj. Zelo kritično sodbo pa so izrekli o politiki, ki jo do slovenske in hrvaške manjšine vodi Avstrija.

Posebno izčrpno je bilo o tem govoru v komisiji za mednarodne odnose, ki je v svojem zaključnem poročilu ugotovila naslednje:

„Komisija je ocenila, da se na osnovi načel politike neuvrščenosti in aktivnega miroljubnega sožitja odnosi s sosednimi državami razvijajo v pozitivni smeri in postajajo vse bolj odprti našega sistema, politike odprte meje in medsebojnega realnega interesa vsega prebivalstva, posebno še obmejnih področij. To daje tudi možnost za hitrejši razvoj narodnosti na obeh straneh meje.

Razpravljalci so poudarili konstante politike ZK v manjšinskem vprašanju, ki temeljijo na spošto-

vanju manjšin kot subjekta, ki z bojem proti šovinizmu in nacionalizmu v povezavi s celotnim delavskim in demokratičnim gibanjem samostojno uveljavlja svoje pravice. Pri tem je bila poudarjena pravica in dolžnost matičnega naroda, da sodeluje z manjšinami na kulturnem, gospodarskem, prosvetnem, znanstvenem, športnem in drugih področjih.

Ko je komisija ugotavljala napredek v položaju manjšin, je bil posebej poudarjen pomen pozitivnih premikov v smeri globalne zadržite v Madžarski in Italiji. **Opozorila pa je tudi na odpore konservativnih, šovinističnih in birokratskih sil, ki se upirajo pozitivnemu ureja-**

nju teh vprašanj. Ob tem je komisija obsodila asimilacijsko politiko Avstrije do slovenske in hrvaške manjšine in protimanjšinski sporazum treh strank, ki sta odraz popuščanja velikonemškemu nacionalizmu in oživljanju nacizma. Kot nesprejemljivo je ocenila teorijo o socialistični naciji in obsodila odnos Bolgarje do makedonskega narodnega vprašanja in s tem do integrirane jugoslovanske skupnosti.

V zaključni resoluciji kongresa pa je o teh vprašanjih rečeno:

„Zveza komunistov bo tudi v prihodnje krepila stike s tistimi narodnimi silami v svetu, ki se bojujejo za prodiranje idej in prakse socializma, za pravičnejše in enakopravnejše mednarodne ekonomske in politične odnose, zoper podrejanje in nadvlado ter za krepitev samostojnosti in neodvisnosti držav in narodov.

Skladno z načeli krepitve sodelovanja in varnosti v Evropi ter v svetu bomo tudi v prihodnje spodbujali razvoj dobrososedskih odnosov, kot njihovo pomembno prvo pa tudi obmejno sodelovanje.

Hkrati bomo vsestransko podpirali prizadevanja naših manjšin v sosednih državah za uveljavitev njihovih pravic in za zagotovitev pogojev za narodnostni obstoj in nemoten razvoj. Zato da bi krepili njihov gospodarski in socialni položaj ter utrjeval samostojnost in vsestransko nacionalno uveljavljanje in kulturno življenje, bo ZK spodbujala sodelovanje z organizacijami in nosilci dejavnosti naših manjšin. Sodelovali bomo z naprednimi silami v državah, kjer živijo manjšine in podpirali njihove napore za uveljavljanje demokratičnih in naprednih družbenih odnosov.

Prav tako je v resoluciji poudarjeno, da bo ZK tudi v prihodnje posvečala posebno pozornost uresničevanju ustavnega položaja italijanske in madžarske narodnosti in njihovih pripadnikov v Sloveniji. Podpirala pa bo tudi vsestransko sodelovanje z izseljenci v tujini.

Narodni svet koroških Slovencev in Zveza slovenskih organizacij na Koroškem vljudno vabita na

Spominsko svečanost

ob 35. obletnici usmrtitve selskih žrtev nacizma

ki bo v soboto 22. aprila 1978 na Dunaju z naslednjim sporedom:

- Ob 13. uri spominska maša v slovenskem jeziku v cerkvi Sv. Trojice, 8., Alserstraße 17.
- Ob 14. uri polaganje vencev v spominskem prostoru za žrtve nacizma na Dunaju, 8., Landesgerichtstraße 11 (deželno sodišče za kazenske zadeve).
- Nato spominska svečanost v Albert-Schweitzer-Haus, 9., Garnisongasse.

Po svečanosti bo majhen sprejem v Albert-Schweitzer-Haus.

Narodni svet koroških Slovencev Zveza slovenskih organizacij na Koroškem

Pravosodna žaloigra

KI JE V SRAMOTO AVSTRIJI

Deželno sodišče v Celovcu je bilo prejšnji teden prizorišče nadaljnega dejanja v pravosodni žaloigri, ki jo avstrijske sodne oblasti trenutno uprizarjajo proti pripadnikom slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Prizivno sodišče bi moralo obravnavati proti slovenskemu mladincu Mirku Perču, katerega je lani okrajno sodišče v Velikovcu obsodilo na denarno kazen pod obtožbo, da je imel namen pisati gesla po zidovih javnih poslopih. Vendar je razprava pred celovškimi deželnimi sodiščem trajala le nekaj minut, kajti obramba je predlagala delegiranje procesa na Dunaj, z utemeljitvijo, da protislovensko ozračje na Koroškem ni jamstvo za nepristransko sojenje.

Dokaz o upravičenosti zahteve po preložitvi procesa izven Koroške je v prvi vrsti dalo že sodišče samo, ki je obtožencu odreklo pravico do uporabe materinščine, kakor mu je zagotovljena v členu 7 državne pogodbe. Sicer pa je tudi ta proces ze-

lo zgovoren primer, kako se avstrijsko pravosodje poslužuje dvovrstnih meril: Mirko Perč je bil obsojen, čeprav ni zagrešil kaznivega dejanja in ni povzročil nobene škode, marveč je imel samo namen napisati nekaj gesel, s katerimi je hotel opozoriti na neizpolnjene mednarodne obveznosti Avstrije. Nemškonalistični vandali pa so leta 1972 pred očmi varnostnih organov dejansko uničili številne uradne dvojezične napise in s tem povzročili veliko škodo na državni imovini — kljub temu nihče ni bil kaznovan, marveč so bili nasprotno slavljani kot „junaki domovine“.

V luči teh dejstev so sedanji zastraševalni politični procesi, ki jih avstrijske sodne oblasti uprizarjajo proti pripadnikom slovenske narodne skupnosti na Koroškem, v resnici žaloigra — žaloigra za državo, ki se sklicuje na pravni red, in žaloigra za njeno pravosodje, ki tako eklatantno tepta ustavno načelo o enakosti pred zakonom.

Listina o pravicah

SLOVENCEV V VIDEMSKI POKRAJINI

Predstavniki organizacij in skupin Slovencev v videmski pokrajini so prejšnji teden na tiskovni konferenci predstavili domači in mednarodni javnosti svoj doslej najpomembnejši politični dokument — Listino o pravicah Slovencev v videmski pokrajini. S tem dokumentom, ki je rezultat obsežnih posvetovanj med člani vseh organizacij, se Slovenci videmske pokrajine

obračajo na politične, družbene, kulturne in sindikalne dejavnike ter na vso javnost v trenutku, ko posledice dolgotrajne raznarodovalne politike in naravne katastrofe (njihove kraje je katastrofalno prizadel potres leta 1976 — op. ured.) ogrožajo njihov obstoj. Uvodno se listina sklicuje na italijansko ustavo ter opozarja na tista njena določila, ki tudi ob njeni 30-letnici še niso bila uresničena. Slovenci zato zahtevajo „uresničitev demokratičnih svoboščin, ki zagotavljajo posameznikom in skupnostim pravico do lastnega humanega razvoja, do svobode v pluralizmu spodbud v političnih, verskih in sindikalnih združevanjih, od izražanja misli v izvorni obliki, ki je vezana na materni jezik, do gospodarske svobode, ki naj jo zagotovi delo kot osnovna pravica“.

V svoji listini Slovenci videmske pokrajine opozarjajo, da živijo že več kot tisoč let ob današnji vzhodni italijanski meji, na ozemlju, ki zajema več občin od Kanalske doline do reke Idrije. Porazdeljeni v štiri narečne skupine, so skozi stoletja ohranili svojo narodnostno in jezikovno identiteto, kar dokazuje tako zgodovina, kot še danes živa kulturna dediščina, ki je med drugim tudi nasledek široke upravne in politične avtonomije, ki jo je to ozemlje uživalo v preteklosti. To avtonomijo je ukinila Avstrija in beneškim Slovincem ni bila več povrnjena, marveč se je začel izvajati načrt, katerega cilj je bil izbrisati vse izvire lastnosti slovenske narodnostne skupnosti.

Potem spominja listina na veliki delež Slovencev v boju proti fašizmu, vendar so v „zahvalo“ doživeli, da je nacionalistična politika zanikala že sam obstoj Slovencev v videmski pokrajini. Z osimskimi sporazumi pa so odpadli vsi izgovori zoper priznanje pravic slovenski skupnosti v videmski pokrajini, ki so po ustavi enake pravicam Slovencev v tržaški in goriški pokrajini. Zato listina odklanja kakršnokoli razlikovanje med njimi in nalaga „videmski pokrajini, ki je naravni predstavnik Slovencev na svojem ozemlju, občanom in gorskim skupnostim, deželni Furlaniji-Juljski krajini in parlamentu italijanske republike plemenito nalogo, da prispevajo k dejanskemu uresničevanju najprimernejših ukrepov, ki naj Slovincem zagotovijo čimprejšnje uživanje človeških in državljanških pravic, določenih v ustavi in v deželnem statutu, da se njihovi skupnosti povrne možnost razvoja in napredka, ki ji pripada“.

Rado Janežič

Obisk iz Maribora pri Slovencih na Koroškem

Za zaključek prve mandatne dobe je bila minuli petek na enodnevnem obisku pri koroških Slovencih skupina 240 delegatov vseh treh zborov skupščine občine Maribor, predstavnikov družbenopolitičnih skupnosti, izvršnega sveta in samoupravnih interesnih skupnosti. Svoj obisk so predstavniki Maribora začeli na Radišah, kjer so jih domačini gostoljubno sprejeli in jim s ponosom razkazali nastajajoči kulturni dom, pri katerega gradnji so Radišanom posebno izdatno pomagali prav Mariborčani. Zahvalili so se jim za to podporo ter jih povabili na otvoritev doma, ki bo predvidoma septembra letos.

Predstavniki Maribora so se kratko ustavili tudi na sedežu Zveze slovenskih organizacij na Koroškem v Celovcu, kjer so jih zastopniki naših organizacij seznanili s trenutnim položajem in bojem slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Predsednik občinske skupščine Maribor inž. Vitja Rode pa je ob tej priložnosti spomnil na tradicionalno zanimanje Maribora in njegovih prebivalcev za usodo koroških Slovencev ter zagotovil vsestransko podporo tudi za prihodnje.

Kosilo so imeli pri Ogrisu v Bilčovsu, kjer sta bila navzoča tudi generalni konzul SFRJ v Celovcu Milan Šamec in konzul Peter Župančič, pridružili pa so se tudi zastopniki ZSO in NSKS ter včlanjenih organizacij. Spoznanja, ki so jih dobili v pogovoru s predstavniki koroških Slovencev, so gostje iz Maribora potem izpopolnili še z osebnimi vtisi, ko so si na krožni vožnji ogledali vrsto krajev na južnem Koroškem.

Na poti proti domu so se ustavili tudi na Robežu, kjer so položili venec ob spomeniku prvega boja slovenskih partizanov z nacisti, predsednik ZKP Karel Prušnik-Gašper pa jim je kratko orisal delež, ki so ga koroški Slovenci prispevali v boju proti fašizmu. Svoj obisk so zaključili v Globasnici, kjer so jim pri večerji v gostišču Smrečnik zapeli domači pevci.

Ceprav so bili gostje iz Maribora le nekaj ur med nami, so gotovo marsikaj videli o naših krajih in slišali o naših ljudeh. Predvsem pa so dobili vtis, da so med nami vedno dobrodošli, kakor so se tudi lahko prepri-

čali, da kljub vsem preizkušnjam v preteklosti in težavam v sedanosti na Koroškem še živi in bo živel slovenski rod.

Danes je spet 14. april, torej dan, ki se nam je od tistega 14. aprila 1942 neizbrisno vtisnil v spomin — dan, ko so koroški nacisti začeli uresničevati svoj zločinski načrt za fizično iztrebljenje koroških Slovencev. Več sto zavednih slovenskih družin je takrat moralo zapustiti rodno zemljo in nastopiti pot v izgnanstvo, ker se je koroški nemški nacionalizem zaklel, da bo „koroško vprašanje“ dokončno rešil v tistem smislu, ki ga je načrtno zasledoval že vse od leta 1920 dalje: da bo dejansko in brezobzirno realiziral „zmago v nemški noči“ ter napravil Koroško za najbolj nemško deželo v mejah velikonemškega rajha.

Spomini na tedanje dogodke so še posebno živi letos, ko obhajamo štiridesetletnico nacistične zasedbe Avstrije in s tem sploh začetka vsega tistega strašnega, kar danes ves svet pozna in obsoja kot zločinsko nasilje nacizma. Izseljevanje koroških Slovencev je le del tega zločina — čeprav po obsežnosti za nas vsekakor največji del. To še toliko bolj, ko si predstavljamo, kako daleč bi to seglo, če bi nacisti lahko še naprej uresničevali svoje načrte. Tedaj na Koroškem niti za tiste pripadnike naše narodne skupnosti, ki so bolj ali manj podlegli pomemčevalnemu pritisku, ne bi bilo več prostora: skupaj z narodno zavednimi Slovenci bi tudi takoimenovani „vindišarji“ delili usodo pregnanstva nekeje v Ukrajini (kjer so že obstajala naselja z označbami „Neukärnten“) — v kolikor se njihova življenjska pot ne bi končala na drugih moriščih tedanjega režima.

Kadar se spominjamo tedanjih dogodkov, namreč ne mislimo samo na izseljevanje koroških Slovencev. Koroški nacisti so se pri uresničevanju svoje politike etnicida posluževali tudi vseh drugih oblik zločinskega nasilja. Skupaj z avstrijskimi patrioti nemškega jezika so se tudi koroški Slovenci znašli v gestapovskih zaporih, v koncentracijskih taboriščih, pred tribunalom kronika Freisslerja, od koder je pot vodila pod sekiro rablja na Dunaju. Tudi trinajst obglavljenih slovenskih antifašistov iz Sel in okolice Železne Kaple je s krvavimi črkami zapisanih v zgodovino našega ljudstva — neiz-

Dan bolečega spomina je predvsem tudi dan opomina

brisno in nepozabno, kot so nepozabne vse druge žrtve, ki smo jih koroški Slovenci morali v nesorazmerno velikem številu doprinesti v boj, ki je veljal uničenju zločinskega nacizma. Na 40 pokopališčih širom južne Koroške je pokopanih okoli 500 partizanskih borcev, padlih v boju proti fašizmu, da bi med ljudmi in narodi končno zavladali odnosi, zgrajeni na enakopravnosti in medsebojnem spoštovanju.

Ravno zaradi tega pa je spomin hkrati tudi opomin. To še posebno zato, ker moramo ob 40-letnici začetka poti v krvavo nasilje nemškega nacionalizma ugotovljati, kako malo so odgovorni dejavniki v Avstriji pripravljali učiti se iz zgodovine. Kljub jasnim določilom državne pogodbe, ki prepovedujejo sleberno oživljanje nacistične miselnosti, smo priče najrazličnejšim in čedalje pogostejšim ter izzivalnejšim nastopom starih in novih nacistov. Na Koroškem se nadaljujejo preizkušene dejavnosti, naperjene proti obstoju in pravicam Slovencev, ne le s strani znanih nacionalističnih krogov, marveč tudi s strani uradnih činiteljev. Kar je začel nacizem izvajati s fizičnim nasiljem, nadaljuje Avstrija s statističnimi triki in drugimi sredstvi izrazite protimanjšinske politike. Sramota za vso Avstrijo pa so predvsem politični zastraševalni procesi, ki jih avstrijske oblasti uprizarjajo proti slovenskim mladincem — potomcem tistih koroških Slovencev, ki so jih nacisti izseljevali, zapirali, streljali — pa jih vendar niso premagali.

Tudi z današnjim policijskim in sodnijskim nasiljem nas ne bodo spravili na kolena. Že pred 500 leti je Miklova Zala vztrajala in zmagala; v dobi nacističnega nasilja smo koroški Slovenci v pregnanstvu, v zaporih in v svobodnih gozdovih ostali zvesti rodu in jeziku; tako tudi danes hočemo vztrajati in nadaljevati boj, da bo naš narod še naprej živel in se svobodno razvijal na svoji podedovani domači zemlji.

V tem smislu pa tudi vsakoletni 14. april ni le dan bolečega spomina, marveč je predvsem dan opomina, ki nas bodri in krepi!

„Jaz ne bi šel vanje“

Že v naslovu svojega predavanja je znani strokovnjak za manjšinska vprašanja dr. Theodor Veiter v ponedeljek v celovski galeriji Hildebrand nakazal nasprotje med „manjšinskim pravom“ in „manjšinsko resničnostjo“ (Volksgruppenrecht und Volksgruppenwirklichkeit) v Avstriji. Pa ni ostalo le pri naslovu. V svojem predavanju, ki je sicer vsebovalo tudi nekaj spornih izjav, je nanizal celo vrsto stvari, ki za avstrijske oblasti niso nič kaj laskave.

V začetku je dr. Veiter pojasnil, da zakon o narodnih skupinah s svojimi odredbami nikakor ni zakon, ki bi ga bila študijska komisija v tej obliki predlagala, čeprav je po njegovih besedah delo v tej komisiji prineslo tudi določene rezultate, tako npr. ugotovitev, da ni ne vindišarskega jezika ne vindišarjev kot lasnega naroda. V bistvu je bilo njegovo predavanje povzetek najpomembnejših misli knjige, ki bo izšla še letos in se bo z dokumenti opremljena ukvarjala z „novim avstrijskim manjšinskim pravom“. Med temi dokumenti bodo tudi razne interne odredbe zveznih oblasti na Dunaju, ki si po Veiterjevi izjavi prizadevajo, „da bi v okviru tega poslojja (zakona o narodnih skupinah — op. ured.) koncedirale nekaj udobnih kosov pohištva“. V tej zvezi je vsekakor značilno, da je Veiter navedel ravnano finančno ministrstvo, ki menda prevaja ureditev o zveznih dajatah. Prvo so torej davki, kjer smejo biti manjšine „enakopravne“!

Veiter je zavrnil trditve nemško-nacionalističnih krogov, češ da na Koroškem ni strnjenegega naselitvenega področja, kjer bi živeli Slovenci. Priključil se je mnenju graškega profesorja Hafnerja (ki je doma na Koroškem — op. ured.), da je treba izhajati iz ozemlja, kjer je slovenski jezik doma; to ozemlje pa je točno znano in s šolsko odredbo leta 1945 v glavnem tudi zajeto. Na tem ozemlju je treba zaščititi narodno skupino (Volksgruppe) in ne posameznike.

V nasprotju z njegovim nekdanjim stališčem je danes tudi Veiter mnenja, da za zaščito in zagotovitev razvoja manjšine ni potrebna ugotovitev njene številčne moči. To mnenje se bolj in bolj uveljavlja tudi v mednarodnem manjšinskem pravu. Tako npr. jugoslovanski predlog za deklaracijo o manjšinskih pravicah pri podkomisiji OZN za odpravo rasne diskriminacije ne pogojuje manjšinskih pravic z njenim številom; pa tudi italijanska vladna komisija za vprašanja Slovencev v Furlaniji-Juljski krajini izhaja iz tega stališča. Njen predsednik Cassandra je mnenja, da števil-

na moč ne more biti pogoj za zaščito narodne manjšine, kar je za italijansko manjšinsko politiko vsekakor velik napredek.

Zato je za Veiterja „nepojmljivo“, da so na Koroškem postavili dvojezične napise na osnovi štetja, ki ga je prizadeta manjšina vrhu tega še bojkotirala. V tej zvezi je zanj „čudno“, da okraj Šmohor s spodnjo Ziljsko dolino ni zajet v zakonu oz. njegovih odredbah; na občinski ravni pa manjka „res veliko občin“ dvojezičnega ozemlja,

Umrl je dr. Demetar Linzer

Prejšnji mesec je v Borti na južnem Gradiščanskem umrl dr. Demetar Linzer, skozi dolga leta znan predstavnik gradiščanskih Hrvatov.

Po poklicu je bil dr. Linzer notar, vendar je poleg svojih poklicnih dolžnosti vedno našel časa za delo v korist hrvaške narodnostne skupnosti na Gradiščanskem. V letih od 1962 do 1967 je bil predsednik Hrvaškega kulturnega društva, potem pa so ga gradiščanski Hrvati v priznanje za njegovo požrtvovalno delo izvolili za častnega predsednika svoje osrednje organizacije.

Kot vodilni predstavnik gradiščanskih Hrvatov je dr. Linzer vzdrževal stike tudi z organizacijami koroških Slovencev. Za časa njegovega predsednikovanja je prišlo do poglobitve odnosov med gradiščanskimi Hrvati in njihovim matičnim narodom v SR Hrvatski. Kot predan bорец za narodne pravice pa si je dr. Linzer — ki je poleg materinščine in nemščine obvladal tudi madžarski jezik — prizadeval tudi za enakopravnost madžarske narodnosti na Gradiščanskem.

Tudi koroški Slovenci ga bomo ohranili v častnem spominu!

od katerih sta zajeti samo dve celi občini, v ostalem pa samo odročni deli občin.

Julijsko zakonodajo je imenoval Veiter sicer „samo po sebi nek napredek“, ker v nasprotju s členom 7 upošteva tudi Čehe in Madžare in ker v prvih dveh paragrafih vsebuje določbe, ki po njegovem mnenju presegajo člen 7. Paragraf 1 je imenoval celo „zelo lep paragraf“, vendar je takoj nato ugotovil, da zakon o narodnih skupinah ne predstavlja izvedbe državne pogodbe, saj upošteva samo 3. odstavek člena 7, medtem ko vsi ostali odstavki sploh niso zajeti. Za štajerske Slovence ni izvedena sploh nobena točka člena 7. Predvsem pa je ugotavljanje manjšine odločilna omejitev te zakonodaje, ker v conah etnopolitičnega pritiska, med katere sodi tudi Koroška, subjektivno priznanje ni pomembno.

Tudi v diskusiji — kjer je zastopnik koroške deželne vlade dr. Unkart spet zastopal svoje znano stališče, da pri „dočlenenih oblasteh“ (misli je okrajna glavarstva) 98 odstotkov vseh avtohtonih Slovencev lahko uporablja svojo materinščino, kar je predavatelj takoj ovrgel na primeru Šmohorja — je dr. Veiter izrazil še vrsto zanimivih stališč. Med temi je gotovo najbolj pomembno njegovo stališče glede manjšinskih sosvetov: zanj so ti sosveti nesprejemljiva ureditev, ker so v njih kot „pazniki“ zastopani tudi predstavniki političnih strank. „Zato jaz ne bi šel vanje“, je dejal Veiter, s tem pa tudi potrdil pravilnost odklonilnega stališča slovenskih osrednjih organizacij.

Kdaj tudi pri nas?

Predvidoma že od letošnjega poletja dalje bo madžarska televizija v svojem regionalnem programu za južne predele Madžarske oddajala sporedni tudi v nemškem in hrvaškem jeziku. V ta namen se zdaj usposablja posebni sodelavci televizije, ki bodo poleg delali oddaje za tamkajšnje nemško in hrvaško narodno manjšino. Radijske oddaje v jeziku manjšin pa imajo na Madžarskem že več kot 30 let.

Ob tej vesti, ki jo je bilo zaslediti tudi v avstrijskem tisku, se nehoti postavljati vprašanje, kdaj bomo to doživeli tudi v Avstriji, ki je baje manjšinam najbolj naklonjena država? V tej Avstriji je namreč hrvaška manjšina, ki doslej niti svojih radijskih oddaj nima, podobno je z madžarsko in češko manjšino; predvsem pa v tej „vzorni“ državi nobena manjšina nima niti minute televizijskih oddaj v svojem jeziku. Nasprotno: Avstrija, ki je za svojo manjšino v Italiji dosegla širokogrudno rešitev vprašanja radia in televizije, se naravnost besno zaletava v TV oddajnik na Peči. Ne samo, da v lastnih mejah diskriminira manjšino, marveč ji skuša preprečiti tudi sprejemanje programov matičnega naroda.

Taka je žal resnica o tisti Avstriji, ki se ima za vzorno pravno in demokratsko državo in ki zelo rada deli drugim nauke, v resnici pa sama brezobzirno tepta načela pravne države in krši človekove pravice!

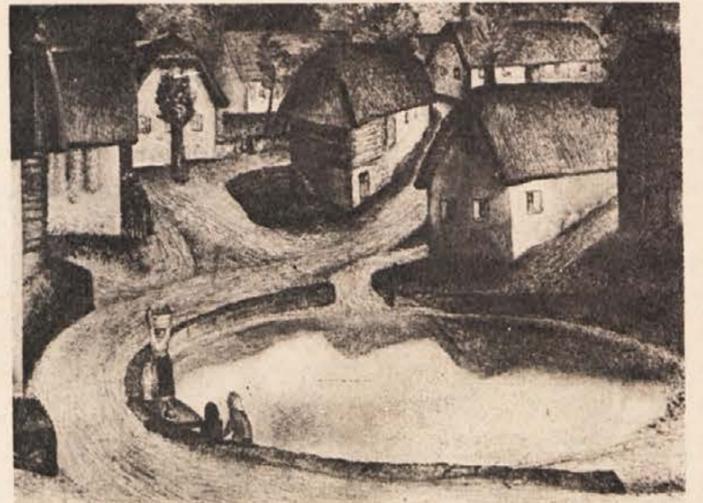
AULA SLOVENICA

CELOVEC, PAULITSCHGASSE 5—7

Vljudno vas vabimo na razstavo kiparja, slikarja in grafika

Toneta Kralja

(1900—1975)

Razstava je odprta do 21. aprila 1978, in sicer od ponedeljka do petka od 13. do 17. ure.

Bojijo se resnice

Zastopniki Koroške so ledeni dni bivali na Dunaju, kjer so tamkajšnje prebivalce vabili na odkrivanje „druge Koroške“. Opozarjali so na prirodne lepote in druge zanimivosti Koroške, ki so jo predstavljali tudi v pesmi in glasbi. Skratka: Koroška je pravi raj za turiste.

Vendar pa je že njihovo geslo o „druge Koroške“ samo dovolj zgovorno kazalo, da delajo reklamo za neko le v željah obstajajočo idilo, ne pa za Koroško, kakršna je v resnici. Ni-

česar o gospodarski zaostalosti velikih predelov dežele, ki je posledica dolgaletnega načrtnega zastopavanja; še zlasti pa nič o dejstvu, da v tej deželi avtohtono živita dva naroda.

O vsem tem so rjavo uniformirani koroški misijonarji na Dunaju dosledno molčali — gotovo ne iz nevednosti, marveč zavestno in to je mogoče razumeti le kot slabo vest. Zato pa so bili tudi povsem iz ravnoležja, ko so na drugo plat koroške stvarnosti opozorili pripadniki Kluba slovenskih študentov na Dunaju ter Inicijativne skupine za pravice manjšin. Kakor da bi nekdo podrezal v sršenovo gnezdo, tako je zavržalo med „pristnimi Korošci“, obtečenimi v rjave koroške gvanče in dirndle, ko so slovensko in nemško govoreči mladinci delili Dunajčanom letake, s katerimi so jih seznanili s resnico o Koroški. Branilci „druge Koroške“ so v svojem strahu pred to resnico klicali na pomoč celo policijo, pa so morali ugotoviti, da na Dunaju oblasti le niso tako enostransko in pristransko opredeljene, kakor to vedno spel doživljamo na Koroškem; v svoji onemogli jezi si niso znali drugače pomagati, kot da so delilce letakov psovali z jugoslovanskimi agenti, tihoisti in drugimi na Koroškem v podobnih situacijah preizkušenimi gesli.

Na takšno predstavitev Koroške so njeni rjavogvančevci res lahko ponosni: Dunajčanom so demonstrirali, da Koroška ni samo dežela sonca in gostoljubnosti, marveč tudi dežela narodne nestrpnosti in zakrknjenega šovinizma.

nazije v Celovcu. Spomenica se je zavzemala še za zakon, ki bi omogočal delovanje manjšinskih organizacij. Z zakonom bi moralo biti določeno še sorazmerno upoštevanje števila uradnikov, pripadnikov prizadete manjšine v javnih službah.¹⁰

Avstrijska vlada in javnost sta z veseljem in velikimi pričakovanji sprejeli junijsko odločitev o ohranitvi nekdanje avstrijsko-jugoslovanske meje, vendar pa je zgodovina naslednjih petih let pokazala, da ni bil boj za samoodločbo obeh manjšin v Avstriji tisto vprašanje, ki bi oviralo ali celo preprečevalo Avstrijcem dosego državne samostojnosti, saj so morali še naslednjih pet let prenašati tujo zasedbo ter biti objekt politike velikih sil. V tem času so se tudi normalizirali avstrijsko-jugoslovanski odnosi.

II.

Znano je, da je Jugoslavija leta 1955 kot ena prvih pristopila k avstrijski državni pogodbi. Ob tej priložnosti so v ljudski skupščini FLRJ poudarili, da je z državno pogodbo manjšinsko vprašanje na Koroškem, Štajerskem in Gradiščanskem dobilo svojo pravno rešitev.

(Dalje v prihodnji številki)

8 Slovenski poročevalec, Ljubljana, 26. feb. 1949.
9 Karl Gruber, Zwischen Befreiung und Freiheit, Wien (2. izd.), 207—210; Janko Pleterški, Iz pričevanj avstrijskega zunanje ministra. Naša sodobnost, Ljubljana, 1956, št. 1, 87—92.
10 Tone Zorn, Mednarodni vidiki koroškega vprašanja od druge svetovne vojne do avstrijske državne pogodbe. Vestnik koroških partizanov, Ljubljana, 1975, št. 1, 31—32.

Manjšinsko vprašanje in jugoslovansko-avstrijski odnosi v letih 1945 - 1975

Za prihodnje jugoslovansko-avstrijske odnose pa je še posebej omeniti konferenco zunanjih ministrov štirih velesil v Parizu maja in junija istega leta. Znan je komunique konferenca z dne 20. junija 1949, s katerim so štiri velesile dokončno zavrnile odstopitev južne Koroške Jugoslaviji ter opozorile, da bo državna pogodba z Avstrijo „zagotovila varstvo pravic slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji“. Ozadje, ki je pripeljalo do te izjave, pojasnjujejo spomini takratnega avstrijskega zunanjega ministra dr. Karla Gruberja. V njih takole označuje takratni politični položaj: Londonška konferenca namestnikov zunanjih ministrov je Avstrijcem pokazala, da morajo urediti vprašanje meje, če se hočejo izogniti težavam z zahodnimi silami. O odnosu z Jugoslavijo beremo v spominih, da poskusi, da bi Jugoslavijo s pomočjo zahodnega pritiska pripravili k temu, da bi se z izjavo odrekla svojim zahtevam, po vsem videzu niso obetali uspeha; zaradi tega se je bilo treba potegovati za izjavo štirih sil, da bi meja dobila juridično varstvo in bi tako stopili v prihodnjo fazo zgodovine v ugodnejšem položaju. Ugodno odločitev štirih sil o meji je bilo mogoče doseči z gospodarskimi koncesijami Sovjetski zvezi. Takih koncesij na ni bilo mogoče dati brez pristanka Združenih držav, katerih podpora je bila pri izvajanju pogodbe neizogibno potrebna. Na dogovor so Američani tudi pri-

stali ter obljubili izdelati ponudbo Sovjetski zvezi. Na razgovoru s Sovjeti je dr. Gruber dejal, da je mejno vprašanje... pogoj za državno pogodbo. Bolje je — je nadaljeval — da se ta konferenca ponesreči, kakor da bi morali sprejeti negotovost glede mejnega vprašanja. Kakšno je torej stališče Sovjetske zveze glede južne meje? Na to, je menil sovjetski zunanji minister, lahko odgovori SZ samo pri konferenčni mizi, potem ko bo pojasnila stališče pogodbenih partnerjev. Za Sovjetsko zvezo je vprašanje nemške imovine najvažnejše, druga vprašanja so drugotnega pomena. Pozno zvečer drugega dne so Avstrijcem sporočili, da je Sovjetska zveza izjavila, da je pripravljena priznati avstrijske meje.⁹

Rezultat teh zakulisnih pogovorov smo že omenili. O končnem tekstu osnutka avstrijske državne pogodbe so zatem julija in avgusta 1949 razpravljali namestniki zunanjih ministrov. Med neresenimi vprašanji je bila tudi formulacija kasnejšega člena 7 državne pogodbe. Jugoslavija pri formulaciji teh zaščitnih manjšinskih določil, kolikor je znano, ni sodelovala, pač pa so na pobudo zahodnih sil znana njena prizadevanja za nadrobnejšo opredelitev manjšinskih pravic slovenske in hrvaške skupnosti.

To dejstvo še posebej opredeljuje jugoslovanska spomenica, izročena predstavnikom štirih velesil dne 28. julija 1949, ki je med dru-

MLADINSKI FESTIVAL V GLOBASNICI:

Izredno dobro uspela prireditev ZSM

Preteklo soboto je bil za slovenske mladince praznik. Naša Zveza slovenske mladine, pred letom dni na povsem nove temelje postavljena mladinska organizacija, je pri Šoštarju v Globasnici prirejela svoj prvi mladinski festival, festival, ki naj bi v svoji konceptiji pritegnil in zajel mladino vseh struj: kmečko, delavsko kot tudi študirajočo mladino. Če analiziramo ta festival, moremo reči, da je bila to ena najmočnejših prireditev, ki smo jih imeli koroški Slovenci v zadnjih letih.

Šoštarjeva dvorana, ki sicer sprejme ogromno ljudi, je bila tokrat veliko premajhna; bila je nabito polna do zadnjega kotička. Sedeži so bili že uro pred prireditvijo zasedeni, mnogi so morali celo noč stati, ker ni bilo prostora za sejo. Kljub temu so radi vzeli to breme nase, ker so ob tem bogatem programu pozabili na vse.

Predsednik krajevnega odbora ZSM v Globasnici, Walter Gutovnik je najprej pozdravil publiko, poseben pozdrav pa je veljal generalnemu konzulu SFRJ Milanu Samcu, zastopniku ambasade SFRJ na Dunaju Zeljku Bjesediču, konzulu Petru Zupančiču s soprogo, delegaciji ZSMS, mladinskim organizacijam iz sosednjih občin Slovenije, zastopnikom drugih družbeno-političnih ustanov v Sloveniji, delegacijam Zveze slovenskih organizacij in Narodnega sveta koroških Slovencev ter občinskimi odborniki.

Besedo je potem prevzel Marjan Srienc, ki je profilirano izvajal pove-

izredno važno vlogo, kot to kažejo predvsem procesi proti slovenskim mladincem, ki so s svojo iniciativo nakazali avstrijskim politikom, da manjšinsko vprašanje v Avstriji in na Koroškem še zdaleč ni rešeno in da koroški Slovenci še nikakor nimamo tistih pravic, ki nam grede po členu 7 avstrijske državne pogodbe. Nadalje je dejal, da je Zveza slovenske mladine v osmih občinah dvojezičnega ozemlja uspela ustanoviti krajevne odbore, ki predstavljajo danes močno organizacijo Zveze slovenske mladine. Nadalje je dejal, da se pripravlja mladina na občni zbor ZSM, na katerem

dve pesmi: „Hrepenenje“ ter pesem „U Novom Sadu“. Pokazala je svoj talent in brez dvoma je na pravi poti do večjih uspehov. Nato je slovenske mladince pozdravil zastopnik ZSMS France Kržan in spodbujal mladince, naj sledijo cilju, ki si ga je zastavila Zveza slovenske mladine.

Sledil je nastop Magde Pak in Edit Čertov, ki sta s pesmimi Silver Bird in Radostno mlado srce pokazali, kaj znata. Ansambel „Drava“ iz Borovelj je znal navdušiti s skladbama Ljubeljska dolina ter Venček narodnih. Vsklajenost tega mladega ansambla je zares edinstvena. Nato pa je nastopila že precej znana Magda Koren, s pesmima Pismo za Mary Brown in Odgovor le veter pozna. Takoj se je videlo, da je verzirana pevka, saj njene pesmi mnogo povedo. Bučen aplavz je bila zahvala za njeno uspešno interpretacijo.

Končno je bilo tako daleč. Povezovalec je ustrezno dejal: Meni je postalo vroče pri napovedovanju, vam pa bo postalo vroče sedaj. Prišel je trenutek, na katerega je vsa dvorana čakala — nastop ansambla PEPEL IN KRI s solisti Ditko Haberl, Edvinom Fliserjem ter Olom Pestnerjem. Vodja ansambla, Tadej Hrušovar je predstavil posamezne člane ansambla, nato pa je sledil koncert ansambla, ki je bil tako čudovit, da bi ga poslušal in gledal noč in dan. Pesem Dan ljubezni ter druge znane popevke, so spravile mladino skorajda v ekstazo.

zavo. Izvrsno je poskrbel za atmosfero ter predstavil sodelujoče prvega dela programa tega večera. Kot prvi je nastopil ansambel „Hanzij Artač“, ki je podal dve pesmi: „Ta polka je stara“ ter „Mi pevci godci smo“. Marjan Srienc je nakazal posebnosti tega ansambla — igra namreč samo na kulturnih prireditvah, torej ne za ples. Hanzij Artač piše melodije k pesmim, ki jih je po večini zložila Milka Harmanova. Ansambel je zelo zavzeto podal obe pesmi in žel v priznanje edinstven aplavz.

Nato je v imenu prireditelja, Zveze slovenske mladine, spregovoril predsednik krajevnega odbora ZSM v Pliberku Mirko Perč. Orisal je namen ZSM ki je v tem, da zajame predvsem mladino na podeželju, delavsko, kmečko kot tudi študirajočo in da naj bi ta mladina predstavljala mladinsko frontovsko organizacijo. Dejstvo je, je dejal zastopnik ZSM, da igra mladina v današnji politiki koroških Slovencev

bado izvoljeni delegati po krajevnih odborih zastopali mladino na podeželju. Poudaril je, da mora biti mladinska organizacija odprta na vse strani, se povezovati z enakomiselnimi nemškimi demokrati ter organizacijami tostran in onstran meje, kot to dokazujejo močne vezi ZSM z mladinskimi organizacijami v Sloveniji, Italiji in Avstriji. Zapiranje vase brez dvoma vodi v geto, katerega posledica je predvsem pasivnost. Predstavniki mladine je obsodil tudi vse liste, ki nestravno kritizirajo iz individualnih vzrokov, obenem pa je dejal, da naj se pusti mladinske organizacije po svojem delovali, saj so starejši funkcionarji že toliko zakrivali, kar morajo popravljati naslednje generacije. Apeliral je na mladino, naj se zaveda svoje moči in možnosti, ki jih ima v današnji situaciji.

Nato se je nadaljeval koncert. Mlada Danica Čertov iz Slovenjega Plajberka je ob spremljavi kitare podala

Šoštarjeva dvorana je drhtela in se tresla, kajti takega oplavza še ni bila deležna nobena druga skupina na kakih prireditvi. Bila je sama sreča, da je sledila pavza, da so se ljudje spet znašli in se malo umirili.

Nato je sledil ples, igral je ansambel „Pepele in kri“. Plesišče nabito, kakor pač moremo o tej prireditvi govoriti le v maksimih. Pozno v jutro se je slišala iz Šoštarjeve dvorane glasba in petje, ljudem se nikakor ni mudilo domov, hoteli so pošteno izrabiti to edinstveno noč.

Naj še omenimo, da je predsednik ZSM Teodor Domej pred publiko pozdravil prvega delegata ZSM, Marka Sommergergerja ter mu podaril knjigo o Koroških Slovencih, ki naj bi ga spremljala in ga bodrila k delu za slovensko mladino na Koroškem. Ob enem se je Domej zahvalil KO ZSM Pliberk, Globasnica, Škocijan in Zelzna Kapla, ki so organizirali to prireditev. Predstavniki KO ZSM Škocijan, Milan Wutte je predal ansamblu Pepel in kri spominski krožnik, ki naj bi spominjal ansambla na to prvo gostovanje na Koroškem in izrazil željo, da bi se še kdaj videli in srečali.

Naj se na tem mestu še enkrat zahvalimo vsem, ki so pripomogli k uspelemu večeru, organizacijam, ki so pomagale organizirati prireditev, Šoštarjevi družini, ki je dala na razpolago dvorano, članom globaške folklore, ki so v nošah nastopajočim predajali šopke. Omenjeno naj bo, da je izkupiček te prireditve šel na konto za politične procese, saj je le-teh v prihodnosti na dnevnem redu približno trideset.

Transparent „KMEČKA, DELAVSKA IN ŠTUDIRAJOČA MLADINA SKUPNO PROTI VSEM ZATIRALCEM NARODOV“ je povedal in nakazal strnjnost slovenske mladine, ki je ravno v današnji situaciji potrebna bolj, kot kdaj koli poprej. Da to za Zvezo slovenske mladine ni le fraza, je pokazal ta večer v Globasnici, ta tezo so potrdile pretekle akcije, kot so demonstracije itd. in jih bodo tudi prihodnje, ki so planirane v programu Zveze slovenske mladine.

ZVEZA SLOVENSKE MLADINE

vabi 30. aprila in 1. maja na

izlet med Slovence v Italiji

Odpeljali se bomo 30. aprila zjutraj preko Vrat v Ukve v Kanalski dolini, kjer se bomo srečali s tamkajšnjimi Slovenci.

Popoldne bo odhod v Čedad v Benečiji, kjer se bomo pogovorili s predstavniki društva „Ivan Trinko“. Prenočili bomo v Gorici, 1. maja zjutraj pa se bomo odpeljali v Križ pri Trstu. Tam bomo gostje prosvetnega društva „Vesna“. Skupaj s Križani bomo praznovali 1. maj, dokler se ne bomo popoldne preko Ljubljane in Ljubelja vrnili v Celovec.

Cena izleta znaša šil 280.—, s čimer bomo pokrili avtobusne stroške, prehrano in prenočišče.

Prijave do 25. aprila na telefonsko številko (0 42 22) 32 5 50 ali 85 2 43 ali pismeno na naslov: Zveza slovenske mladine, Gasmefergasse 10, 9020 Celovec/Klagenfurt.

Prijavite se hitro, ker je število prostorov omejeno.

Mešani pevski zbor „Rož“ prejel srebrno priznanje

Mešani pevski zbor Slovenskega prosvetnega društva „Rož“ se je ob koncu minulega tedna uspešno udeležil tekmovanja pevskih zborov Slovenije „Naša pesem 1978“ v Mariboru. Letos je na tej množični kulturni prireditvi sodelovalo 31 zborov z okoli 1500 pevci iz Slovenije in zamejstva.

Dva dni, v nedeljo in soboto je v mariborski koncertni dvorani odmevala slovenska ljudska in umetna pesem. Koroško so zastopali edinole pevci iz Št. Jakoba v Rožu. Poleg obvezne skladbe „Poljska pesem“ Janka Ravnika so zapeli še zahtevno Vremšakovo „Jesen svatuje“ ter „Ljuba vigrad“ po pridobi Lojzeta Lebiča.

Uspešnemu nastopu primerno srebrno priznanje mesta Maribor je oddajilo pevce in dirigenta za ves trud, ki so ga imeli z naštudiranjem omenjenih skrajno zahtevnih sklad. Mešani pevski zbor „Rož“ je tako že na prvem svojem tekmovanju zaslužen zasedel vzpodbudljivo in zadovoljivo mesto. Vredno je zastopal južno Koroško in dokazal, da ga je treba v vsem slovenskem prostoru uvrščati med boljše zборе. Gotovo bo ta uspeh navdušenje in pevsko vnemo vsakega posameznega člana zbora še stop-

njeval. Morda tudi tega ali onega opogumil, da se odloči in pridruži šentjakobskemu zboru. Osnovni pogoj za zavirljiv razvoj tega zbora sta dve železni načeli, ki določata smer in vsebino repertoarne in kulturne politike. Repertoarna politika se zrcali v načelu študijskega pristopa k oblikovanju koncertnih sporedov. Vključevanje in sodelovanje ljudi z različnimi svetovnimi nazori pa je bilo in je tudi v Št. Jakobu merilo in zagotovilo uspešnega dela. Kar se tiče pevskega zbora — je ta to načelo kot trdno in neizpodbitno podlago svojega obstoja in delovanja že uveljavil.

Mešani pevski zbor „Podjuna“ Pliberk vabi na

VIGREDNI KONCERT

ki bo v soboto 22. aprila 1978 ob 20. uri v dvorani Schwarzl v Pliberku.

Nastopajo: Graški študentje, MPZ „Podjuna“ - Pliberk, ansambel „Drava“ iz Borovelj in folklorna skupina SPD „Edinost“ iz Pliberka

Prisrčno vabljeni!

Ostal nam bo v nepozabnem spominu

Prejšnjo sredo 5. aprila smo na selskem pokopališču ob veliki udeležbi pogrebcev položili v grob Pavla Malleja iz Zgorjega Kota, starega 67 let. Ko smo slišali oziroma zvedeli za njegovo tragično smrt — na poti iz Borovelj proti domu je pri Bajdišah zavozil z avtomobilom s ceste in se prevrnil v jarek — nas je ta nepričakovana in nenadna smrt vse, ki smo ga poznali globoko prizadela, to tem bolj, ker je on bil eden tistih naših ljudi, ki so se v najtežjem času zgodovine koroških Slovencev, v času Hitlerjeve tiranije, uprli nemškemu vojaškemu stroju. Pokojni Pavle s svojimi tremi brati je bil namreč med prvimi uporniki ne samo med koroškimi Slovenci, temveč v Avstriji sploh, ki so ignorirali vpoklic v nemško vojsko in raje šli v tako imenovani „zeleni kader“. Pozneje so se vsi štirje vključili v partizanske vrste. Brat Feliks je padel v borbi v Jelendolu pri Trziču, Pavel pa je bil zaradi posledic vojne težek partizanski invalid.

Tudi po vojni je do njegove smrti ostal zvest tradiciji narodno-osvobodilnega boja in se z veliko predanostjo udeleževal naših prireditev. Dan pred tragično smrtjo je bil še na proslavi 35-letnice ustanovitve 1. koroškega bataljona in napada na Mežico, v Črni. S smrtjo Pavleja je nastala v izživljanju koroških Slovencev globoka vrzel, ki jo bo le težko mogoče premostiti. Izguba takšnega predanega in zvestega tovariša je velik udarec za vso našo narodno skupnost, ki v boju za svoj obstoj potrebuje tako srčnih ljudi.

Poleg številnih domačinov se je pogreba udeležilo mnogo bivših partizanov, med njimi tajnik Zveze koroških partizanov Lipe Kolenik. Ob odprtem grobu se je od pokojnika poslovil član glavnega odbora Zveze koroških partizanov in boroveljski občinski odbornik Feliks Wieser pd. Šašel iz Slovenjega Plajberka. V kratkih potezah je orisal življenjsko pot rajnega, pot trpljenja in ponosa, saj se je uprl največjemu krvoloku zadnjih stoletij — nemškemu fašizmu in sploh krivici, ki se je delala nad ubogim ljudstvom. Tem idealom, je naglasil tovariš Wieser, je Pavle Malle ostal zvest do smrti. V imenu Zveze koroških partizanov in Zveze združenja borcev Slovenije je Wieser položil venec na grob, selski pevci pa so v slovo zapeli v srce segajočo pesem žalostinke.

Rajnega Pavla Malleja bomo ohranili v častnem spominu. Svojem izrekamo naše globoko sožalje.

Klub slovenskih občinskih odbornikov
Socialna gospodarska skupnost Šentjakob v Rožu
Socialna volilna skupnost Rožek
Volilna skupnost Bekštanj

vabi jo na

zborovanje občanov zgornjega Roža

ki bo v petek 14. aprila 1978 ob 19.30 uri pri Antoniču na Reki

Predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Matevž Grlic in tajnik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dipl. inž. Feliks Wieser bosta ocenila narodno-politično situacijo koroških Slovencev.

Potem bo diskusija. Pomenili se bomo tudi o ponovni samostojni kandidaturi naših list v občinah Šentjakob, Rožek in Bekštanj pri občinskih volitvah prihodnjega leta.

Druži jih iskreno planinsko tovarištvo

V soboto in nedeljo so bili planinci planinske sekcije Avto Celje gosti slovenskih planincev na Koroškem. Pred nedavnim so celjski planinci navezali stike s Slovenskim planinskim društvom v Celovcu. Takrat so se tudi domenili, da bo prvo skupno planinsko srečanje na Bleščeči planini, kjer imajo naši planinci postojanko.

Celjske planince je predvsem presenetilo, da so prišli v prave zimske razmere, saj je na Bleščeči bilo okrog 70 cm snega, v višjih legah pa ga je bilo daleč nad meter. Celjski planinci so oba dneva izkoristili za izlete. Tako so se skupno z našimi planinci povzpeli na Gračenico, obiskali Arihovo peč, pod katero so nemški fašisti februarja leta 1945 pobili in postrelili 8 partizank in partizanov. V spomin na te žrtve so slovenski planinci in Zveza koroških partizanov skupno odkrili v dnevni sobi planinske postojanke „Koče nad Arihovo pečjo“ spominsko ploščo, ki obiskovalce spominja in opominja, da se kaj takšnega ne sme več ponoviti. Nekaj celjskih alpinistov se je povzpelo po „direktisimi“ (direkt-

ni pristop skozi strmo zasneženo grapo preko severnega ostenja) na vrh Komnice. To je bil prvi pristop v zimskih razmerah. Toliko o planinskem uveljavljanju.

Na zasneženi planini in v koči je bilo čudovito tovariško razpoloženje ob petju in veselih zvokih harmonike. Med našimi planinci in Celjani se je razvilo pristrčno tovariško in prijateljsko razpoloženje. Tokratno srečanje je bil prvi uspešen začetek, uspešen zaradi tega, ker je z obeh strani velika želja po nadaljnjem prijateljskem sodelovanju. V okviru tega sodelovanja so se planinci iz Celja in Celovca že na kontaktnem sestanku dogovorili, da bo 10. in 11. junija drugo skupno srečanje in sicer na Raduhi v Savinjskih Alpah. Na takšnih med-

sebojnih srečanjih nimamo samo lepe priložnosti spoznati novih krajev in njihovih lepote, marveč tudi prebivalce in njihove probleme. Tudi na tem srečanju so imeli naši planinci priložnost goste seznaniti z našo koroško oziroma manjšinsko problematiko, ki pa je, kakor vemo vse prej kot rožnata. Izjemo tvorijo dvojezični kažipotji v pogorju Kepe, ki so lep primer strpnosti planinske publike, ki se tudi v času „Tafelsturma“ ni dala sprovcirati, da bi sledila pozivno večno včerajšnjih. V interesu pravih planincev je, da medsebojno spoštovanje in razumevanje ne samo planincev istega jezika, marveč vseh narodov.

S celjskimi planinci so naši planinci preživeli nekaj lepih in pristrčnih ur, za katere smo prepričani, da jim bodo ostale v nepozabnem spominu in prav to je garant da bodo tudi nadaljnja srečanja plodna in prepojena s tovarištvom, ki ga najbolje razumejo planinci.

Izšla je knjiga o zaščiti narave

Pred nedavnim je izšla izredno zanimiva in poučna knjiga (pravzaprav sta to dve knjigi) Kärntner Naturschutzbuch, ki obravnava danes vedno bolj pereče vprašanje — ohranitev narave oziroma našega okolja. Ta znanstveno fundirani priročnik za varovalce narave in okolja je izdala koroška deželna vlada z

namenom, da tudi širše množice dobijo vpogled v to materijo, ki je tesno povezana s favno in floro, v tem primeru zlasti koroškega področja.

Kärntner Naturschutzbuch je vsebinsko razdeljen na tri dele: prvi opisuje ogrožene in zaščitene rastline, drugi pa življenjski prostor teh rastlin. Tretji del pa je posvečen živalim (od žuželk preko dvoživk, plazilcev do sesalcev ter ptic).

Avtor te knjige resnični dvorni svetnik dr. Hans Bach je delal devet let na tej knjigi. Pri tem se je posluževal tudi vzhodnonemške in sovjetske literature, ki sta na tem področju vodilni na svetu.

Čeprav vsebujeta obe knjigi Kärntner Naturschutzbuch-a 1260 strani, je cena v primerjavi z drugimi knjigami izredno poceni, saj znaša komaj 495 šilingov. To predvsem zato, da bi knjiga našla čim večji odmev med prebivalstvom. Brez dotacije koroške deželne vlade, bi cena knjige znašala okrog 1300 šilingov.

Omenjeno knjigo oziroma priročnik za ohranitev zdravega okolja naše dežele priporočamo predvsem prijateljem narave — planincem, lovcem itd. Nadalje staršem, vzgojiteljem in učiteljem da jo spravijo med mladino, ki ima veliko zanimanje za tovrstno čtivo. Opis rastlin in živali je popestren s črno belimi in barvnimi slikami, kar daje knjigi oz. knjigama še privlačnejše obeležje.

Strokovni sejem „Camping 78“

V času od 20. do 23. aprila tega meseca bo na celovškem sejamskem razstavišču 3. strokovni sejem Taborjenje in dopust za naprave in predmete, ki jih rabimo na dopustih, potovanjih ali ob prostem času, imenovan „Camping 78“. Na tej razstavi nam bodo predložili oziroma bodo razstavljeni šotori, stanovanjska vozila, oprema za camping, čolni in še nešteto drugih stvari. Poleg tega nam bodo nudili informacije o vseh mogočih potovanjih tako na vodi, na zemlji kot v zraku.

Za pristaše moto- in avto športa bo razstava „Camping 78“ prvič priredila posebno razstavo za avtomobile in dvokolesna vozila. Tako nam bodo predstavili „avtomobil leta“ in pisano paleto najpomembnejših svetovnih firm za motorna dvokolesa in potrebne pritlikline. Med posebnostmi, ki bodo razstavljene, je vsekakor napihnjeni Surfboat, ki predstavlja svetovno novost.

Na sejmu „Camping 78“ bo razstavljalo okrog 150 podjetij iz desettih držav na 15.000 kvadratnih metrih razstavne površine.

Vsem, ki radi kampirajo na prostem, potujejo in se kakorkoli izživljajo v svojem prostem času, imajo lepo priložnost na tej razstavi spoznati vse tisto, kar bo olajšalo in olepšalo bivanje na prihodnjem dopustu.

SPD „Zarja“ — Veseli večer

V soboto 8. aprila (ravno en teden po 1. aprilu) je Slovensko prosvetno društvo „Zarja“ po daljšem času spet vabilo na prireditev. „Veseli večer“ se je odvijal v dvorani hotela Obir, kjer je bilo vzdušje bolj prosto in so obiskovalci ob koncu menda res bili še kar veseli. Glavni namen prireditve je bil, da se ljudstvo malo pozabava — bila pa je tudi lepo kulturno obogatena. Nastopali so gostje „Ženski pevski zbor“ iz Črne, ansambel Zvonka Orjana in Obirski ženski oktet. Obisk je bil zelo razveseljivo množičen in to kljub temu, da je bila naša mladina na festivalu v Globasnici in da je v naši občini bila še ena zabavna prireditev.

Uvodoma je občinstvo pozdravil predsednik „Zarje“ Peter Kuhar. Zaželel je obilo zabave in v ta namen postavil tri zapovedi, po katerih so se morali gostje ta večer ravhati. Nato so zapela dekleta iz Črne pod vodstvom Simona Potočnika. Čeprav je Črna res blizu Železne Kaple, so pa pevke v našem kraju nastopale prvič — gotovo pa bodo še kdaj. Za veselo razpoloženje nam je zaigral ansambel Zvonko Orjan, stari znanec in prijatelj društva (predvsem folklorne skupine). Nastopile so pevke Obirskega ženskega okteta, ki jih vsi poznamo, a se moramo vedno spet čuditi kako znajo prepevati. Celotokrat, ko jih je bilo samo šest, je šlo kot po „žurci“, kar je spet zaslug V. Polanška njihovega zborovodje in našega skupnega predsednika. Zaigral je tudi naš harmonikaš Egidi in zapel naš cajzelc Andi. Seveda so nato prišli vsi še enkrat na vrsto in poslušalci so bili res navdušeni in veseli. Smehov meh so še posebej napevnjali Peter z Jozijem, Ivo in oba Mihija, ki so vmes povedali kakšno veselo, daljšo ali krajšo. Tale pa je ostala za vas, dragi bralci:

Učitelj vpraša v šoli: „Od kod pride električni tok?“
Tonček: „Iz pragozda!“
Učitelj: „Kako to misliš?“
Tonček: „Zjutraj, ko se je oče bril,

je zmanjkalo elektrike, pa je dejal, že spet so te opice izključile tok!“

Po prireditvi smo še skupno zapeli, se pomenili o tem in onem in veselo zaplesali. „Povštertanc“ pa nas je tako utrudil, da „ovsa prodajat“ nismo več mogli. Menimo, da ga bomo pač drugič, ko bo spet tako fletno in bomo tako veseli prišli skupaj.

Vsem, ki ste bili že tokrat zraven pa lepa hvala.

Priljubljenost koroške pesmi

Da koroške pesmi uživajo velik sloves ne samo v matični deželi Sloveniji, temveč tudi po ostalem svetu — za kar ima veliko zaslugo Slovenski oktet, ki jo je ponesel na vse kontinente naše zemeljske oble — je razveseljivo dejstvo, na katero smo koroški Slovenci zelo ponosni.

Kako so cenjene koroške pesmi v Sloveniji pa dokazuje, da je kamniški moški pevski zbor „Lira“ pod vodstvom Sama Vremšaka na svojem letnem koncertu zapel celo vrsto starih in novih priredb koroške pesmi.

Naše koroško glasbeno blago je vedno privlačevalo številne slovenske skladatelje k priredbam. In tako se je na koncertu razvrstila vrsta slovenskih skladateljev od Oskarja Deva, preko Luke Kramolca, Pavla Kernjaka, vse do nekdanjega dirigenta kamniške „Lire“ Cirila in sedanjega Sama Vremšaka. K posebni pestrosti koroške pesmi so prispevali zborovsko razgibane Kernjakove pesmi, ki jih štejemo med najbolj privlačne in melodične v slovenskem prostoru. Naj ob tej priložnosti omenimo, da vitalni Kernjak kljub letom še vedno ustvarja ter množi in plemeniti našo lepo koroško slovensko pesem.

Predstavniki RTV Sarajevo

Prejšnji teden so zastopniki Radia in televizije iz Sarajeva obiskali Koroško. Ob tej priložnosti so se zglasili tudi na sedožu Zveze slovenskih organizacij v Celovcu, kjer jih je sprejel tajnik ZSO dipl. ing. Feliks Wieser. Seznanil jih je s položajem slovenske narodne skupnosti na Koroškem, ki se bori za svoje pravice. Zastopniki RTV Sarajeva so objavili, da bodo tudi v njihovih medijih podprli upravičeni boj koroških Slovencev.

JANEZ ŠVAJNCER

15

Pridi k potoku

Tilda je sklenila roke na prsih in obupano pogledovala po fantih in Manki. „Ti mi pomagaj, sama ga ne bom spravila domov.“

„Ne vmešavam se, le poravnajta sama med seboj, kar imata,“ je odgovorila natakarka Manka in pozdrvila skupino fantov in deklet, ki so se vsuli skozi vrata. Postali so in se razgledovali, ko da se morajo šele privaditi na spremenjeno svetlobo, ki je bila močnejša kakor zunaj, kjer so se dolgo pogovarjali in se niso mogli odločiti, ali bi vstopili ali odšli mimo.

„Sedite in tiho,“ se je oglasil Ferenc Palir. „Gre mi na živce, če je kdo preglasen. Tebi tudi, a ne, Gregor?“

Gregor Šipek je molče gledal došle goste. Skušal je oceniti, ali jih pozna, če si je pritrtil, da ne, pogledoval je še kljub temu po njih.

Fantje so sedli, da so imeli dekleta na sredi. Natakarka Manka jim je prinesla sokove in žganje.

Ferenc Palir je zavihal nos. „Nič ne voham, vidim pa bolj medlo. Kaj so naročili?“

„Sokove in žganje,“ je rekel Gregor Šipek.

„Nič vina? Zato ga dajva midva. Tilda, ne drži se ko lesnika. Odpij malo, da se ti bo polegla jeza. Tak večer je, da bi zavriskal. O, včasih je bilo lepo! Takrat mi še niso pognali brki. Srbele so me pete, da me je odneslo od doma. Rezal sem jo počez po travniku in si zmočil čevlje, ko sem prišel do potoka. Ustavil sem se pred tolmunom in se zagledal v vodo. Zvrnjeneja sem se videl notri. Zabavalo me je in metal sem kamenčke v tolmun, da se je voda zmigala in čisto zveržila. Primerjal sem se s starim Karunom. Tilda, a še živi ali ga je že pobralo? No, odpri usta in snemi cement! Taka ne moreš sedeti med nama. Pogledaj te mlečnike. Mladost

žari iz njih. Oči in tisto pod bluzami. Oh, saj ni, da bi govoril! Jaz imam tebe in sem zadovoljen.“

„Presrečen,“ je pritrtil Gregor Šipek.

„Jasno,“ je rekel Ferenc Palir. „Koliko je kaj ura?“ Pogledal je na izproženo levico. „Nič ne vidim. Tilda, ti pogledaj.“

„Rekla sem ti že, da je pozno in nimaš več kaj tu iskati,“ je rekla Tilda in vstala. Sedela je le na pol na stolu, zato ta njena kretnja nikogar od fantov ni presenetila.

„Jaz te ne zadržujem,“ je rekel Gregor Šipek.

„Nisem te privezal na verigo,“ je rekel Ferenc Palir. Nekoliko je oživel in skimaval. „Le pojdi lepo domov in počakaj name. Zagotovo bom prišel. Če boš zaspala, te bom prebudil. Tiho bom potkal na okno in te poklical: Tilda, že spiš ali bediš? Ničče naju ne sme slišati. Jezili bi se in me nagnali. Nimam rad, da me kdo odtira od hiše. Lepo je bilo včasih, ko so fantje hodili k dekletom pod okna. Takrat sem bil presmrkav, danes pa ne morem. Sam sem v Nemčiji. Tilda, verjemi mi, nisem se ti zlagal. Zakaj le. Če sem si izbral tebe za dekle, te bom vzletel tudi za ženo. Imela bova domek in veliko otrok. Ne, samo enega. Še ta nama bo delal sive lase.“ Pogledil se je po glavi.

„Otroci. Otroci v lastni hiši.“ Gregor Šipek je vzdihnil in srpnil iz kozarca.

„Mi ne verjameta?“ Ferenc Palir je tudi popil iz kozarca. „Rad imama otroke. Imel jih bom, če me bo Tilda marala. No, le prisedi k meni in ostani še malo. Enkrat si menda smem privoščiti, koliko gre v mene. Nisem požeruh, ne, ne, spoštujem pošteno mero.“

Fantje in dekleta pri sosednji mizi so se muzali. Pazljivo so poslušali in pozabili na pogovor. Ferenc Palirja so vsi poznali kot plašnega in ob strani stoječega fanta, ki se je izmikal družbe. Sedanj se jim je zdel spremenjen. Kako ne neha govoriti in roka mu sega v prsni žep, pa pokaže listnico in jo zopet potisne noter. Mikalo jih je, da bi se oglasili, nanje pa so vplivala dekleta, da tega niso storili in so ostali samo poslušalci.

Ko je Tilda že skoroda nagovorila Ferenc in ga pri-

pravila, da odide z njo, sta to preprečili učiteljici Zinka Meglič in Dragica Flis.

„Pridita sem, da nas bo več,“ se je razvnel Ferenc Palir in vlekel stola k mizi.

Gregor Šipek je odtujeno pogledal na dekleti. Že ju je spoznal in v trenutku ga je minila zaspanost. „Odlično! Bolj natančno se ne bi mogli dogovoriti. Izvolita, sedeža sta pripravljena.“ Ker sta dekleti oklevali, je pristopil k njima, ju objel čez ramena in popeljal k mizi.

„Kar z dvema boš onegavil?“ je zategnil Ferenc Palir.

„Dostojno, prosim,“ je odgovoril Gregor Šipek. „Dovolj, da ti ju predstavim. Tale je Zinka, tale Dragica. Moji šolski kolegici.“

„Poznam, poznam. Videl sem ju v zbornici. A ne, dekleti? Kaj bosta pili? Jasno, malo vinčka, kaj sploh vprašujem. Manka, prinesi, da ne bomo umrli od žeje. Kar cel liter daj. Če bo kaj ostalo, boš pa ti popila. Naš far ni pustil v kelihu niti kaplje. Hahaha!“

„Ne smej se tako noro,“ je pripomnila Tilda. Postalo ji je nerodno pred učiteljicama, a že se je umirila in si nabrala smeh na usta.

Zinka Meglič je previdno prijela poln kozarec.

„Le pazite, da ne bo steklo čez,“ je rekel Ferenc Palir.

„Če bo, boste ... Nočem povedati.“

„Stran s sramežljivostjo, mož na mestu ne ovinkari,“ je menil Gregor Šipek in pihal oblake cigaretne dima.

Dragica Flis je zategnila: „Bo pač zibala,“ in pošteno potegnila iz kozarca.

„Pozabili smo piti na zdravje.“ Ferenc Palir je napolnil kozarce. „Zinka ste, kajne? A se bojite, da bi vam obtičalo v grlu? Nima kosti, ne bojte se, zapeljalo se bo dol v trebuh in prijetno zaklokotalo. Gregor, nadaljuj, zmanjkalo mi je štrene.“

„Dekleti, midva nisva pijana,“ je rekel Gregor Šipek. „Nikar ne pripovedujta kolegicam na šoli, da sem izgubil glavo. Dobro se zavedam, kaj počnem. Ferenc, koliko sva že popila? Poldrug liter? Več gotovo ne.“

„Kar sem tu, sta izpraznila že dve steklenici,“ je zamer-

Po desetih letih- dolčas

Veliko zakonov začeti po desetih letih skupnega življenja hud spolni dolčas. Ljubezenski akt postaja vedno bolj mehancijska zadeva, nekaj, kar je osiromašeno za radost in užitek. Zakonca ne čutita več potrebe eden po drugem.

O tem se je malokdo upa spregovoriti. Zavaljo lažne sramežljivosti. Toda to je zabloda, kajti problem je izredno pomemben.

Večina žena meni, da je pomanjkanje želje po spolnosti po določenih letih zakona nekaj povsem naravnega. Prično telesno spali in pozabljajo na tisto, česar ne bi nikoli smele pozabiti. Seveda z leti slabi želja po spolnosti, a to še ne pomeni, da je povsem izginila: vedno je možnost prebuditi jo k življenju.

Od desetih žena jih je devet odgovornih za pomanjkanje želje. Prepričane so, da je moški listi, ki mora vedno storiti prvi korak, da je on listi, ki mora nenehno osvajati; pozabljajo pa, da bi prav one morale v njem prebuditi željo, da stori svoj prvi korak. Zato se po določenih letih zakona svoj in žena pogovarjata često le o hrani in otrocih. Tako postajata eden za drugega vedno bolj udobno poživito, na katerega sta se navadila, ki ga ne varujeta in ne negetujeta, ki se ga ne delikata in sta gotova, da je tu in da se ne bo spremenilo.

Da, zares je utrudljiva po moževem povratku domov prebiti pol ure v kopalnici. Dolgočasno je odvezati predpasnik in preobčuti oblike. Udobno je dočakati moža z obtožbami, s problemi, z vzdihli. Neizbežno pa je, da predpasnik, copati, pomečkana domača obleka po malem ubijajo želje.

„Ljubezen je vojna,“ je dejala Françoise Sagan. „To je predvsem vojna zoper nas same, zoper lenobo, togost in pozabljivost. Treba je imeti domišljivo.“ V okvir le domišljije sodi večerja in dvojce zunaj hiše, obisk filmske predstave, sprehod...

Sicer pa je tu še nekaj nasvetov:

1. v govoru ne uporabljajte „velikih“ besed, kot na primer — moja ljubezen in podobno. Ščasoma bodo izgubile pomembnost.

2. Bodite vedri. Nikoli ni dobrodošel listi, ki venomer tarna. Bodite vedri z možem, otroki, vedri zjutraj in zvečer. Smeh in vedrina ohranjata zakon.

3. Imejte svoje priprave, pa četudi bo drugačno, kot je njegovo. Žene pa ga gredo na živcel. Dovolj ste odrasli in zreli, da si morete to privoščiti, samo — izražajte ga tiho, brez nepotrebnega hrupa. Strašno so žene, ki kričijo.

4. Včasih pomislite na možnost, da ostanete brez moža. Ali bi vam bilo hudo brez njega?

5. Ljubiti bi bilo treba tako, kot da ljubimo poslednjikrat, živeti od časa do časa tako, kot da bomo kmalu izgubili ljubljenežnega človeka, ki smo ga izbrali za skupno življenje...

Ne izživajte ljubosumnosti svojega moža. To je dvorezen meč in sredstvo nizke kakovosti. Tudi avtoritativnost ni najboljšo sredstvo za ohranitev srečnega sožitja. Žene, ki nenehno vpijejo, da so one tiste, ki nosijo vse hišno breme, se bodo nekega dne znašle ob možu, ki bo hotel oditi iz tega okolja, ki bo bežal v službo in tam preživjal vedno več časa.

Bodite previdni, ko gre za prezir. Preziranje samega sebe in preziranje partnerja ubija željo po spolnosti. Ne moremo si želeli tistega, kar preziramo, in ne moremo nekomu dati užika, če ga ne vrednotimo. Moški so radi spoštovani. Če so zadovoljni s svojim delom, svojimi prijatelji, svojim življenjem, svojo osebnostjo, če se leta razvijajo in napredujejo, bo tudi njihovo spolno življenje polno zadovoljstva.

Če žena kaže za možovo delo premalo zanimanja, če ga celo prezira, preprečuje njegov razvoj, uspeh pri delu in napredek.

Tisto, kar daje ženi posebno vrednost in mikavost, je treba negovati, izpopolnjevati. Prodiranje v delno znano osebnost je mnogo bolj zanimivo in razburljivo, če odvržemo vse lancice, smo vse enake, vedno enake. Potem so sanje nemogoče in želje ni več.

Fraza „midva sva eno“ je laž. Zakonca nista „eno“, temveč sta dva in tako tudi mora ostati do konca. V zakonu, kjer je samo eden, drugi trpi.

Žena potrebuje nežnost, ker bi se sicer ljubezenski akt sprevrgel zgolj v nekaj mehancijskega; postal bi borba, v kateri hoče vsak partner izvelič zase čimveč koristnega.

Tisto, kar ubija željo po spolnosti, je ugotovitev, da žene pri spolni združitvi manj uživajo kot moški. Pogosto se dolgočasijo v moških rokah. Uspavajo se in pogosto povlečejo za seboj tudi možkega.

Neki moški je z veliko humorja pripovedoval zgodbo iz svojega zakona. Ko je objel ženo, je rekel: „Pozabila sem pobrati perilo, kaj misliš, ali bo dožal?“ Pričetek nežnosti med njima se je končal v košari za perilo...

Žena mora dojeti nekaj: ljubezen je igra v dvoje. Žena mora biti „vsebinska“, ne pa predmet v trenutnih nežnostih. Mnogo ženo pa z izgovorom, da z leti preneha ljubezen in da jo nadomesti prijateljstvo, zavestno ali podzavestno izogibajo nežnostim.

Kaj vse iz krompirjevega testa

Če hočemo pripraviti rahle in okusne jedi iz krompirjevega testa, moramo paziti na sledeče: kuhan in olupljen krompir, še vročega pretlačimo, ker je ohlajen gumast in lepljiv. Najboljši je močan krompir, voden krompir porabi dosti moke, zato je testo bolj trdo. Testa ne smemo pripravljati prezgodaj, ker postane testo, ki dolgo stoji, lepljivo in vlažno. Posebno rahle bodo jedi iz krompirjevega testa, če mu pridamo malo pecilnega praška, ki smo ga zmešali z moko.

Za krompirjevo testo: 1 kg krompirja, 30 dkg ostre bele moke, 1 do 2 jajci, 5 dkg surovega masla ali margarine, sol, pest pšeničnega zdroba in po okusu nožovo žličico nastrganega muškatanega oreščka. V rahlo slani vodi kuhan krompir še vroč olupimo in pretlačimo. Pridamo pest pšeničnega zdroba in pustimo, da se ohladi. Ohlajenemu pridamo moko, maslo, jajce, sol, nastrganega muškatanega oreščka in pol žličke pecilnega praška. Iz naštetih primesti zgnemo hitro čvrsto testo, iz katerega oblikujemo cmoke, švaljke, kroke, rogljičke, korenčke, žepke, štruklje..., ki jih kuhamo v slanem kropu kakor testenine, ali pa ocvremo v vroči maščobi.

SVALJKI. Iz krompirjevega testa naredimo na pomokani deski klobaso, ki jo narežemo na koščke in oblikujemo prst dolge in prst debele švaljke. Kuhamo počasi v slanem kropu 8 do 10 minut. Kuhane ocedimo, stresemo

v ponev k zarumenelim drobtinam in jih serviramo z meso omako, h golažu, k praženemu mesu, prikuhi, solati...

SIROVI SVALJKI — KROKETI. Masi kakor za krompirjeve švaljke pridamo 4 žlice nastrganega parmezana ali trdega sira in naredimo švaljke ali zrezke ki jih povaljamo v jajcu in drobtinah in ocvremo v vroči maščobi.

ROGLJIČKI ALI KORENČKI. Iz pripravljene testa oblikujemo male rogljičke ali korenčke, jih povaljamo v jajcu in drobtinah in ocvremo v vroči maščobi. V ocvrte korenčke vtakemo vejico peteršilja in z njim obložimo parjeno ali praženo meso, lahko pa jemo same s solato.

KROMPIRJEVI SKUTNI SVALJKI. Krompirjevemu testu pridamo nekaj pretlačene skute, oblikujemo švaljke ali hlebčke in ocvremo v vroči maščobi. Ponudimo jih k mesu, sladkane pa k jabolčni čežani, ali kompotu.

KROMPIRJEVI MESNI CMOČKI. Krompirjevo testo razvaljamo, narežemo na majhne kvadrate, na švaljke pa damo žličko nadeva iz sesekljanih mesnih ostankov ali pa ocvirkov. Testo zavijemo in oblikujemo lepe in enakomerne okrogle zmočke, ki jih v vreli in slani vodi kuhamo 12 do 15 minut. Kuhamo v večji in nepokriti posodi, vro naj počasi, sicer se radi razkuhajo. Mesne ostanke drobno sesekljamo ali pa zmeljemo na stroju, pridamo sol, poper, sesekljan peteršilj, pol jajca, žličko pražene čebule in strž strok česna. Če pa nadevamo cmoke z ocvirki, potem jajce izpustimo. Kuhane cmoke previdno pobereimo iz vode in ponudimo s solato, kislemu zelju...

KROMPIRJEVI ŽEPKI ALI BLAZINICE. Testo razvaljamo na pomokani deski za

Drobni nasveti

■ Kjerkoli obstaja v gospodinjstvu možnost, da nadomestimo sladkor z medom, je treba to storiti, kajti le malo je živil, ki bi vsebovala toliko sončne energije kot med. Velik odstotek grozdnega sladkorja (70—80 odst.) povzročajo, če uživamo med, lahko prebavo, in prav zaradi tega je primeren ne le za odrasle, temveč tudi za dojenčke.

■ Če ste utrujeni in izčrpani, vam bo čudežno pomagala ena sama žlička medu.

■ Če vzamete namesto tablete za spanje žličko medu v kozarcu prekuhanne vode, boste pomirili živce in priklicali spanec. To je obenem tudi odlično sredstvo za umirjanje razigranih otrok.

Vsako ve, da postaja ljubezen v zakonu vedno bolj prefinjena. Pojmi sramežljivosti in greha, ki tako zelo škodujejo ljubezni in zakonu, izginejo. Od prvega dne zakona mora žena dojeti, da je nežnost pomemben dejavnik in da so vse polti, da jo izrazimo — dobre.

Tisoč načinov obstaja, da dokažemo svojo ljubezen, veliko žena pa je v tem oziru brez sleherne domišljije. Nekateri se sramujejo svojega telesa. Morda njihovo telo zares ni dovršeno. Toda tisto, kar skušamo skriti, postane dvakrat bolj grdo: tisto, kar sprejememo, je sprejemljivo tudi za druge. Ne moremo ljubiti ljubezni in v njej čutiti užitek, če ne ljubimo svojega lastnega telesa.

Plahost sramežljivosti, bojazen pred objemom —

vse to izgine v trenutku medsebojnih nežnosti in obojestranske želje. Čas je spremenil tako imenovane krepostne žene, ki so o drugih ženah govorile z odporom: „Vemo, s čim ga držil“ Jokati in obtoževati, da ne povzročamo več želje po objemu pri moškem, je samo pot najmanjšega odpora.

Naši dedje so imeli često soprogo, ki so jo spoštovali in še eno ženo, ki so jo ljubili in ki jih je osrečevala. Me imamo priložnost, da smo hkrati eno in drugo.

Soočena z moškim, ki si ga želi, se bo sleherna žena znašla nekega dne pred izbiro: na eni strani je togost, uspanost, druga pa je težja, toda polna navdušenja, življenja. Življenje pa je — izbrati ljubezen...

O koristnosti jogurta

Ime jogurt je turškega izvora. Sprva so ga delali tako, da so dodali mleku poseben ferment, ki so ga pridobivali iz ovčjega želodca. Ta ferment proizvajajo neke kvasovke, in določene toplotne bakterije. Danes bakterije direktno dodajajo kuhanemu mleku. Dokončni produkt je mehka, pudingov podobna masa. Okus je prijetno kislast.

Jogurt vsebuje 3,3 % beljakovin, 2,8 % maščob, 4 % ogljikovih hidratov, vitamine: A, B1, C in malenkostno količino vitamina D.

pol prsta debelo in narežemo 8 do 10 cm velike kvadrate. V sredo testa damo žličko nadeva, robove pa namažemo z jajcem, ki smo ga razmešali z malo vode. Krpico prepognemo, tako da ima obliko trikotnika, ali pravokotno obliko. Kuhamo počasi v slanem kropu 8 do 10 minut. Kuhane ocedimo, polijemo z mrzlo vodo in povaljamo v prepraženih drobtinah in če je nadev sladek, potresemo še s sladkorjem. Lahko pa te blazinice povaljamo v jajcu, premešanim z jajčno kupo mleka, potem povaljamo še v drobtinah in ocvremo v vroči maščobi zlatorjavo.

SKUTIN NADEV: 10 dkg skute, sladkor, pol jajca, limonina lupinica in v vsako blazinico še po par rozin.

MARMELOADNI NADEV: marmelado zmešamo s cimetom, rumom in če je potrebno, še sladkamo.

MESNI NADEV: za oreh presnega masla ali masti, žličko čebule, 5 dkg jetrc, sol, poper, majeron, 10 dkg sesekljanih mesnih ostankov in pol jajca.

KROMPIRJEVI ŠTRUKLJI S PREKAJENIM MESOM. Krompirjevo testo razvaljamo, pomažemo s kislom smetano in potrosimo s sesekljanim in kuhanim prekajenim mesom in sesekljanim peteršiljem. Zavijemo in zavijemo štrukelj v servijeto, ki jo na koncu zavežemo z nitjo in kuhamo počasi pol ure v vreli in slani vodi. Kuhan štrukelj narežemo na rezine, zabelimo in ponudimo s solato ali kislim zeljem.

ljivo rekla Tilda Čok. „Koliko je bilo prej, nam bo povedala Manka.“ Poklicala je: „Manka, koliko sta že popila ta dva nedolžna petelina?“

„Ne štejem in ne gledam gostom v usta,“ je odgovorila Manka.

Fantje pri sosednji mizi so bušnili v smeh.

„Se smejite meni?“ je vprašal Ferenc Palir in stisnil zobe, da sta mu oživila ličnici. „Ne izzivajte. Še imam moč v rokah.“ Stisnil je pesti. „V Nemčiji sem že marsikoga položil na tla, pa bom še katerega od vas. Prijavite se lepo po vrsti ali vsi naenkrat. Meni je to čisto vseeno. Prava figa. Dajmo poskusimo in bomo videli, če bo frčalo perje ali bodo letele treske.“

Fantje pri sosednji mizi so stišali glasove, dekleta pa so staknile glave v posvet.

„Tu se ne boste tepli,“ je vzkliknila natakarcica Manka.

„Kdo prepri tukaj išče, sprašuje puto mlado piščo,“ je zategnil Gregor Šipek in se ponosno zavrnil, da mu je vrat pretirano pogledal iz sukningega ovrtnika.

Tilda Čok je pritrdila: „Lepo se ti je zapeljalo z jezika. Ti si naš učitelj in znaš več kot mi drugi.“

„Ni bilo ravno najbolj primerno,“ je pripomnila Zinka Meglič. Spet jo je obšel občutek, da jo Gregor Šipek prezira. Več mu je za prijatelja in vino kakor zanj.

„Tvojemu mnenju se pridružujem tudi jaz,“ je pritrdila Dragica Flis. Ozirala se je po točilnici in iskala z očmi vrata. Postalo ji je žal, da je vstopila. Ker je že sedela za mizo, je kazala prijazen obraz.

„Popijta malo, dekleti,“ je rekel Gregor Šipek, vstal in jima ponudil kozarca.

„Odlična ideja,“ je pritrdil Ferenc Palir. „Pobral si mi z jezika. Tu smo se zbrali zato, da pijemo. Ne morem videti alkohola.“

„Revež,“ je rekla Tilda Čok. „Zliješ ga hitro v sebe, da ti ne kvari oči. Poznam te kot svoje nogavice.“ Sklonila se je, da bi podkrepila izrečeno in vzdihnila: „Spet mi je šla zanka. Drži se me smola, da res več ne vem, ali sem rojena pod nesrečno zvezdo.“

„Zdaj se ti nikamor več ne mudi.“ Gregor Šipek se je zahihital.

„Kaj si hočem,“ je potarnala Tilda Čok. „Tako imam Ferencu vsaj pred seboj in vem, da ne gleda za drugo.“

„Ste že dolgo tukaj?“ je vprašala Zinka Meglič. Že je obžalovala, da se je oglašila, ker ji je Ferenc Palir zabrusil:

„Tako sprašujejo pijanci! Midva z Gregorjem sva trezna in čista ko perla.“

„In nadevana ko rolada,“ je porogljivo rekla Dragica Flis.

„To se že lepše sliši.“ Ferenc Palir je pritrdil zadovoljno in ponudil škatlico s cigaretami. „Kaj ne kadita? Kakšni dekleti pa sta? V Nemčiji ženske in dekleta vlečejo, da se kadi kot iz fabrike.“

„Ne vem, nisem bila tam.“

„On je prepotoval že mnogo sveta.“

Ferenc Palir je hvaležno pogledal Gregorja. „Ti si moj pravi prijatelj. Obljubim ti, da ne bom pozabil na najino srečanje. Rekel bom Gustlno, naj si zapiše tvoje ime, da ne boš ostal brez avta.“

„Ga boš kupil?“ Zinka se je zvedavo zavrila v Šipka.

„Zakaj te pa to zanima?“

„Je prepovedano vprašati?“ se je oglašila Dragica Flis.

„Zmeraj sem si želela, da bi imela avto. Ga tudi bom!“

„S čim ga boš pa kupila?“ je navrgel Gregor Šipek.

„Živiš skromno, priznam, toliko pa vendarle ne zaslužiš, da bi že lahko prihranila tako čeden kup denarja.“

Ferenc Palir se je pasel po Gregorju in nabiral čelo. Že je izvrgele: „Gregor, če se ne motim, tudi ti bolegaš na tem mestu. Nekaj si mi govoril o avtu, da bi ga rad imel. Delal si se, ko da imaš denar že pripravljen. Zdaj pa sprašuješ učiteljico, kje bo vzela toliko, da bo za vsa štiri kolesa.“

„Torej že sklepata kupčijo?“ Zinka Meglič je požugala s prstom. „Gregor, le kdo te spozna. Meni si še zmeraj nerodovitna zemlja.“

„Terra incognita,“ je navrgel Gregor Šipek in pogledal proti naglo vrtečemu se prežračevalniku na steni.

„Nalašč ne kadim,“ je zadovoljivo rekla Tilda Čok.

„Zakaj bi si nakadila pljuča.“

Ferenc Palir se je zakrohotal. „Prekajenega mesa se ne braniš?“

„Oba sekata mimo,“ je rekel Gregor Šipek. „Terra incognita sem rekel, kar pomeni neznanu dežela. Vedve, kolegici, znata gotovo prevesti, vidva,“ pogledal je Ferenc in Tilda, „se pa navdušujeta za meso. Tudi vajina razlaga je zame sprejemljiva. Sicer pa nikjer ni zapisano, da bi nam morala streči s tujimi izreki. A ne, kolegici? Kje sta pustili našega starega? Čaka zunaj pod oknom? Saj se dostojno vedem. Pričali bosta zame, da nisem zapadel v norčavosti in bebavost.“

„Gregor, imeniten fant si,“ je rekel Ferenc Palir. „Čprav si učitelj, me to ne moti. Toda, se ti ne zdi, da skoroda nič ne pijemo? Zmeraj prepustiš meni, da se prsim. No, dajmo, dajmo, da nas ne bo prehitela noč.“

Tilda Čok je iztegnila prst proti oknu. „Le poglej, če si pozabil in ne ločiš več svetlobe od teme. Zunaj je hujske ko v rogu.“

„Se bomo pač stisnili, da nam bo topleje,“ je norčavo odgovoril Ferenc Palir.

„Ti bom že dala! Kar poskusi. Zamerila ti bom in ti rekla: adijo. Če me boš varal, drugič ne bom šla več s teboj noter.“

„Gregor, pojdimo spat,“ sta se oglašili učiteljici.

Gregor Šipek se je raznežil. „Obe me pozivata? Kaj to pomeni? Glej, glej, nekdo se zanima zame in za moj počitek. Mogoče se hudo motim. Mogoče sta rekli zaradi lepšega. Da bi pač nekaj povedali... Spominjata me na očeta. Iz oči so mu leteli bliski in grom mu je visel okoli pasu. Odpel si ga je in začelo je treskati. Seveda po meni. Po tem delu.“ Dvignil je rob sukne na zadnji. „Po riti me je našgal, da so mi šklepetale kosti.“

„Ti si res naše gore list,“ je občudujoče pritrdil Ferenc Palir. „Ne bojiš se ne riti ne smrdljivih gat. Gospodični pa se kar presedata. Fini damici. Zabolijo ju ušesa, če slišita kaj tako grdega. Nista pa tudi sami brez riti.“

(Dalje v prihodnji številki)

Zgodovina šolstva na južnem Koroškem

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Začetka januarja 1922 je Slovensko šolsko društvo dejansko internacionaliziralo problematiko šolstva na Koroškem s pritožbo pri Društvu narodov. V pritožbi je orisalo svoja prizadevanja za ustanovitev privatnih ljudskih šol na osnovi člena 67 in poudarilo, da je osnovna jezikovna baza utrakvistične šole nemščina in ne materni jezik, ki se ga otroci sploh ne naučijo, ker se v njem ne poučuje niti na prvih šolskih stopnjah. Prosilo je Društvo narodov, da zastavi svoj vpliv pri vladi republike Avstrije, da bi le-ta dovolila ustanovitev privatnih šol.

Deželni šolski svet se je 27. januarja 1922 ponovno ukvarjal s šentjacobskimi šolami in njeno ustanovitve potrjuje s ponovnim sklepom. Prvotni sklep o ustanovitvi javne slovenske ljudske šole je modificiral na način, da se je rodila le nova utrakvistična šola. To potrjuje tudi sklep v deželni zboru zastopanih strank, ki govori o tem, da je na slovenski javni šoli v St. Jakobu slovenščina učni jezik le v prvem in drugem razredu.

Za ravnatelj šole je bil ponovno določen ravnatelj tamkajšnje utrakvistične šole. Krajevni šolski svet je dobil nalogo, da preskrbi primerne prostore za novi tip šole. Nalogo je rešil tako, da je še bolj potrdil javne slovenske ljudske šole je od Velike noči 1922 naprej delil isto učilnico z razredom utrakvistične ljudske šole.

Do ustanovitve ljudske šole v Šentrupertu pa sploh ni prišlo. Šola v Selah je deželni šolski svet uredil po tipu šmihelske šole. Pritožba Slovenskega šol. društva ni imela nobenih posledic.¹⁰¹ Državni interesi so imeli prednost pred interesi manjšine. Posameznim članom manjšine so očitali veleizdajo, v slovenski inteligenci in slovenskih osnovnih šolah so videli pogonjke in osnovo iredentizma.¹⁰²

Ne da bi ponovno hoteli obravnati potek pogajanj za kulturno avtonomijo, ozadja te ponudbe ter orisati stališče koroških Slovencev, — o vsem tem je bilo na Koroških kulturnih dneh že spregovorjeno — je treba le opozoriti na statistično dokaj točne podatke o utrakvistični šoli, ki jih je na prvi seji šolske komisije 4. decembra 1925 podal deželni šolski nadzornik dvorni svetnik Johann Benda.¹⁰³ Seveda številke same nič ne povedo o dejanskem upoštevanju odlokov iz leta 1891. Sicer se pa nekateri podatki niti ne ujemajo, tako podatek o številu utrakvističnih šol. Iz trte zvit je tudi prikaz o stanju slovenske javne osnovne šole v Šentjakobu, ki se nikakor ne ujema z viri istega urada, pisanih z vednostjo istega uradnika. Prav tako ne odgovarja prikaz razmer na učiteljski dejanskim razmeram na tej ustanovi, ki so nam danes znani iz virov deželnega šolskega sveta. Če je v poročilu deželnega šolskega nadzornika rečeno, da je poskrbljeno za učiteljski naraščaj na utrakvističnih šolah, potem se moramo seveda vprašati, kaj je deželna šolska oblast od tega naraščaja na učiteljsku glede znanja slovenščine zahtevala, kaj od njega v poklicu pričakovala. Le do leta 1915 so vodili na učiteljsku dva tečaja iz slovenščine. Prvi tečaj so obiskovali Slovenci, drugega Nemci. Obiskovalci drugega tečaja skoraj nikoli niso obvladali slovenščine v toliko meri, da bi jo mogli poučevati.

KOROŠKI
KULTURNI
DNEVI
V
CELOVCU

Po plebiscitu so vodili le en sam tečaj slovenščine. V stališču deželnega šolskega sveta na pritožbo Slovenske prosvetne zveze glede neizpolnjevanja odredbe z dne 3. oktobra 1945 je za čas po plebiscitu rečeno, da so le redki obiskovalci učiteljskega doseglji iz slovenščine znanje, ki bi odgovarjalo učiteljskemu izpitu.¹⁰⁴ Deželni šolski nadzornik 1925 ni korektno informiral člane šolske komisije deželnega zbora o dejanskem stanju utrakvistične šole. Viri pač kažejo drugo sliko.

Tudi poročilo dr. Franca Ratzerja, referenta za ekonomske in administrativne šolske zadeve, je popolnoma formalnega značaja, ko našteva vse pravne predpise, ničesar pa ne pove o njihovi realizaciji oz. o dejanskem izvajanju zakonskih določil.¹⁰⁵ Utrakvistična šola je delno obstajala le na papirju.¹⁰⁶

Tudi drugi podatek navaja k sklepu, da se je slovenščina po plebiscitu

polagoma izrinjala iz šol na južnem Koroškem vsaj od tretjega šolskega leta naprej. V prvih dveh razredih so učitelji morali uporabiti slovensko narečje, če so hoteli najti sploh kakšen stik s slovenskimi šolarji. Na to okoliščino je pri pogajanjih za kulturno avtonomijo vedno spet opominal Franc Petek, zastopnik koroških Slovencev. Theodor Veiter¹⁰⁷ povzema iz poročila deželnega šolskega sveta z dne 27. oktobra 1934, da se je slovenščina od tretjega razreda naprej poučevala le še na 7 šolah od skupno 85. Pouka v slovenščini je bilo deležno zelo majhno število slovenskih otrok na teh šolah, kajti slovenščina je bila slej ko prej le fakultativni predmet.

V času avstrijskega klerofašizma se položaj koroških Slovencev ni izboljšal.¹⁰⁸ Z anšlusom pa se konča tudi obdobje utrakvističnega šolstva na Koroškem.¹⁰⁹

Avguštin Malle

Vloge slovenskih osrednjih organizacij o manjšinskem šolstvu

Prizadevanja koroških Slovencev po 1945 do 1958 so zasledovala na šolskem področju cilj, da se v čim širši meri in kar najbolj popolno izvede odredba Provizorične koroške deželne vlade z dne 3. oktobra 1945 o novem oblikovanju dvojezičnih ljudskih šol na južnem ozemlju Koroške.¹ V tem kratkem prikazu seveda ne bo mogoče nakazati vseh korakov, ki jih je zastopstvo manjšine podvzelo na tem področju. Ob vsem tem moramo imeti pred očmi seveda tudi tedanji politični položaj na Koroškem in v Avstriji, kakor tudi ne

moremo mimo enotne manjšinske organizacije v prvih povojnih letih in sledeče diferenciacije znotraj manjšine.

Iniciativa za novo oblikovanje dvojezičnih ljudskih šol na južnem ozemlju Koroške je izhajala iz manjšine same, kot zastopnik koroških Slovencev v provizorični deželni vladi pa jo je sprožil dr. Joško Tischler. Kmalu po povratku iz izgnanstva je začetek avgusta 1945 v razgovoru z direktorjem deželnih uradov Newole predlagal preureditev šol na južnem Koroškem. Newole je o svo-

jem pogovoru s Tischlerjem obvestil vodje frakcij ter posebno opozoril na to, da Slovenci ne zahtevajo, da bi se v čisto nemških delih dežele otroci morali učiti slovensko in da se o razmejitvi da govoriti. Opozoril je na važnost slovenskih jezikov in menil, da je predlog predstavnika koroških Slovencev sprejemljiv.² Prav namig, da se o razmejitvi da govoriti, dokazuje, da so predstavniki političnih sil točno poznali tisti del dežele, za katerega bi nova ureditev morala veljati. Dokončni tekst odredbe taksativno določa občine obveznega dvojezičnega šolstva.

Znano je, da je odredba o obvezni dvojezični šoli naletela na odpor tako pri delu učiteljstva kot pri delu prebivalstva.³ Koroško učiteljstvo se je izkazalo že pred anšlusom kot najbolj nemško-nacionalistično v Avstriji, v letih vojne, leta 1941 in 1942, pa se je stodoletno udeležilo počitniške akcije (Ferieninsatz) na Gorenjskem in Spodnjem Štajerskem, kjer je ponemčevalo slovenske otroke.⁴ Do 4. marca 1946 je bilo odpuščenih zaradi nacistične nastojnosti iz službe kar 1.148 koroških učiteljev.⁵ Vendar je bila ta odslovitve za 800 izmed njih le simbolična, ker so v istem času že spet poučevali. Sicer pa je priznal takratni deželni glavar Piesch, da bi morali na Koroškem zapreti šole, ako bi hoteli denacificirati učiteljstvo. Na nacistične učitelje, ki naj bi poučevali na južnem Koroškem slovenske otroke, je 20. avgusta 1945 opozorilo angleško zasedbeno oblast in Provizorično koroško deželno vlado zastopstvo koroških Slovencev in zahtevalo, da se omogoči kakim 100 mladim koroškim Slovencem šolanje v Sloveniji.⁶

(Dalje v prihodnji številki)

- 1 Verordnung der Provisorischen Kärntner Landesregierung vom 3. Oktober 1945 zur Neugestaltung der zweisprachigen Volksschulen im südlichen Gebiete Kärntens
- 2 arhiv ZSO/SZI
- 3 Stellungnahme (des Landesschulrates für Kärnten op. avtorja) zum Einspruch des Slovenischen Kulturverbandes; arhiv ZSO/SZI
- 4 Šolstvo Slovenske Koroške. Material za tiskovno konferenco na Dunaju 24. 9. 1947; arhiv ZSO/SZI
- 5 Šolski položaj v Slovenski Koroški začetkom 1947; arhiv ZSO/SZI
- 6 Spomenica koroških Slovencev zavezniki komisiji za Avstrijo na Dunaju z dne 30. avgusta 1945, priloga 16; arhiv ZSO/SZI

Praznik občine Ribnica v spomin na legendarno partizansko zmago

„Vre, vre, vre, mi smo Ribničanje...“

je himna, ki jo je Slovenski oklet v minulih 20 letih zapel na vseh koncih sveta. Kadar je zadonel Kozlevčarjev solo „S'm Ribničan Urban, po cejl'm svejt' znaaan...“ je tako vžgalo, da ploskanja ni bilo ne konca ne kraja, pa naj so ribniško himno zapeli v Ameriki, v Aziji ali v Avstraliji, na Islandu ali v dvorani pred domačim občinstvom. Priključimo si pred oči še podoba krošnjarja s palico v roki in z bogato krošnjo suhe robe na hrbtu — pa je slika Ribničana živo pred nami. Nekaj ima na sebi, da je vsem ljudem všeč.

Ta zunanja podoba Ribničana, ki jo vidimo na krošnjarskih razglednicah ali poslušamo na Oktobrovih polščah, je danes praznična, folklorna in turistična zanimivost. Dolga stoletja pred nami pa je bila trdi in neizprosni delavnik neštetih družin, ki so v borbi za vsakdanji kruh vztrajale na revnih, kamnitih tleh Ribniške doline.

Ribniška dolina je bila že zgodaj poseljena, sam kraj Ribnica, ki leži dobrih 40 kilometrov jugovzhodno od Ljubljane, pa se v zapiskih prvič imenuje leta 1082 — se pravi, da bomo čez štiri leta praznovali njegovo 900-letnico. Sredi bogatih smrekovih gozdov se je po okoliških vaseh že zgodaj razvila lesna domača obrt.

Turki so kar 27-krat opustošili Ribnico. Da bi si prebivalstvo po vaseh vsaj malo opomoglo, je cesar Friderik leta 1492 izdal poseb-

no dovoljenje za neobdavčeno trgovino z domačimi lesnimi izdelki. Ribniški zdomar je poslej krošnjaril s suho robo po vsem Slovenskem, Dalmaciji, po alpskih deželah, na Nemškem in s polhovimi

kožicami celo na Nizozemskem.

Danes se suhorobarstvo in lončarstvo naglo preoblikuje v spominkarstvo. Večino lesa porabi domača industrija INLES za stavbeno pohištvo.

Ribnica med zadnjo vojno
Sedmega julija 1941 je bila na Travnici ustanovljena prva ribniška partizanska četa. Julija in avgusta 1942 se je v veliki ofenzivi proti partizanom nad 30.000 italijanskih vojakov valilo preko

Ribniške doline. Italijani so požgali več vasi, pobili precej ljudi in jih veliko odgnali v internacijo.

Sredi prostranih gozdov visoko v Veliki gori je kraj Jelenov žleb, kjer stoji danes ob cesti bronast spomenik. Pod cesto zija globoko in široko kraško brezno, ki je bilo pred 35 leti priča pomembni zmagi narodnoosvobodilne vojske Slovenije. Tu so štiri slovenske brigade — Cankarjeva, Gubčeva, Šercerjeva in Tomšičeva — zadale okupatorju hud udarec. Uničile so elitni italijanski bataljon Macerata, ki je imel 113 mrtvih, partizani pa le minimalne izgube, zaplenili pa so veliko orožja, municije in vojaške opreme. To je bila do tedaj največja zmaga NOV v Sloveniji. V spomin na to zmago, ki je bila 26. marca 1943, praznuje Ribnica svoj občinski praznik.

Kaj bi še rekli o Ribnici!

Da ima okrog 12.000 prebivalcev, ki so večinoma zaposleni v domači lesni in kovinski industriji. Da je še zmeraj nekaj sto delavcev zaposlenih na začasnem delu v Nemčiji itd.

Ribničanje smo tudi ponosni. Na kaj? Tu se je pred dobrimi 400 leti rodil svetovno znani glasbenik Jakob Gallus-Petelin. V Ribnici se je prvi dve leti šolal največji slovenski pesnik France Prešeren.

In še nekaj, na kar pa nismo preveč ponosni. V Ribnici je bila leta 1701 na grmadi sežgana zadnja čarovnica na Slovenskem.

Janez Debeljak

AVSTRIJA 1

PETEK, 14. 4.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Emil Nolde in ekspresionizem — 10.30 Klub seniorjev — 11.00 Julij Cezar — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Človek, trg, glasbeniki — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije, kultura in šport — 20.15 Oddaja XY — 21.20 Miti spet na obzorju? — 22.15 Vohljac — 0.05 Oddaja XY — 0.15 Poročila.

SOBOTA, 15. 4.: 15.15 Kraljevska veličanstvo — 17.00 Kdo rokodelci z nami? — 17.30 Heidi — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.20 Pregled sporeda — 18.25 Daber večer v zaboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Nastop s svetovno znanimi lutkami — 20.45 To je moj svet — 21.50 Sport — 22.10 Missouri — 0.20 Poročila.

NEDELJA, 16. 4.: 10.00 O kantonu Ubrüg — 15.00 Boots Alone — 16.40 Dnevnik mestnega župnika — 17.00 Fred in Tom in zlata gora — 17.20 Sadovnjak — 17.30 Čebelica Maja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Igraj z nami — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Plinska razsvetljava — 22.00 Sport — 22.10 Nočni izbor — 22.45 Poročila.

PONEDELJEK, 17. 4.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Dežela in ljudje — 10.00 Kmet in milijonar — 10.30 Tommy bo zmaga! — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Upornik Jacquou — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ponedeljski šport — 21.05 Roots — 21.50 Poročila in šport.

TOREK, 18. 4.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Angleščina — 10.00 Iz molekularne biologije — 10.30 Flying down to rio — 17.30 Za predšolske otroke — 18.00 Zivalski raj — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Iščemo znamenitega pisatelja — 20.20 Igra se lahko prične — 21.15 Zlata vrtinca Montreux-a — 22.00 Dediščina kraljev — 23.00 Poročila in šport.

SREDA, 19. 4.: 9.00 Tudi veselje mora biti — 9.30 Organizacija gospodarstva in uprave — 10.00 To je Pariz — 10.30 Zaušnica — 17.00 Carovnik Vincenc — 17.25 Tudi veselje mora biti — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Strahotne zgodbe — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Kottan v akciji — 21.35 Pogovor o anarhizem in anarhistih — 22.20 Poročila in šport.

ČETRTEK, 20. 4.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Francoščina — 10.00 Urad zveznega predsednika — 10.30 Mož, o katerem se govori — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 TV kuhinja — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ljudomrznež — 22.20 Poročila in šport.

AVSTRIJA 2

PETEK, 14. 4.: 17.30 Kmet milijonar — 18.00 Orientacija — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Portret Larsa Gustafssona — 19.30 Trailer — 20.15 Zdravje za vse? — 21.20 Bankirji — 22.05 Čas v sliki in kultura — 22.40 Mednarodna predstava v petek: Song contest 1978.

SOBOTA, 15. 4.: 16.15 Teleobjektiv — 17.00 Klub — regional — 18.10 O tenisu — 18.20 Pregled sporeda — 18.25 Brez nagobčnika — 19.30 Ljudje, ki nevarno živijo — 19.55 Galerija — 20.15 Ljubezen je lepa, ljubezen je žalostna — 21.45 Bourbon Street.

NEDELJA, 16. 4.: 14.45 Evropsko prvenstvo v namiznem tenisu — 15.30 O 9 (Tirolska) — 16.00 Koncertna ura — 17.00 Dežela in ljudje — 17.30 Evropsko prvenstvo v namiznem tenisu — 18.30 Flying down to rio — 20.00 Bazar plošč — 20.15 V lastni zadevi — 22.00 Song contest 1978 — 22.45 Brez nagobčnika.

PONEDELJEK, 17. 4.: 17.30 O molekularni biologiji — 18.00 Angleščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Slike Caspar David Friedricha — 19.30 Igramo na piščali — 20.00 Mož hoče navzgor — 21.05 Vstop prost — 21.50 Čas v sliki — 22.20 Krava paroka.

TOREK, 18. 4.: 17.30 To je Pariz — 18.00 Organizacija gospodarstva in uprave — 18.30 Zivalski vrti v Evropi — 19.30 Veselje ob glasbi — 20.00 Zaušnica — 21.45 Čas v sliki in kultura — 22.20 Klub 2.

SREDA, 19. 4.: 17.30 Iz urada zveznega predsednika — 18.00 Francoščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 O 9 (Koroška) — 19.00 Mejniki svetovne zgodovine — 20.00 O filmu — 20.50 Vse življenje je kemija — 21.35 Čas v sliki in kultura — 22.10 Oprostite prosim matno — 22.20 Čas v sliki.

ČETRTEK, 20. 4.: 17.30 Gost Fritz Watrube — 18.00 Ruščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Vstop prost — 19.30 Spotlight — 20.00 Nekdaj — 21.05 Čas v sliki in kultura — 21.40 Klub 2.

JUGOSLAVIJA

NEDELJA, 16. 4.: 8.35 Poročila — 8.40 Za nedeljsko dobro jutro — 9.10 625 — 9.30 Gruntovčani — 10.30 Kaj je — 11.30 Dan delavcev — 12.30 Poročila — 15.55 Rukomet Kolinska-Slovan — 17.30 Dan delavcev — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Obletnica matere — 21.00 Kotor — barvna dokumentarna oddaja — 21.30 Dnevnik — 21.50 Športni pregled — 22.35 Poročila.

PONEDELJEK, 17. 4.: 9.05 TV v šoli — 16.05 Ljudje in zemlja — 17.05 Poročila — 17.10 Vrtec na obisku — 17.25 Britanska enciklopedija — 17.50 Obzornik — 18.00 Da bomo laže odločali — 18.15 Čas in računanje — 18.45 Mladi za mlade — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Večer ženov — 21.35 Kulturne diagonale — 22.15 TV dnevnik.

TOREK, 18. 4.: 8.30 TV v šoli — 17.15 Poročila — 17.20 Glasba pred kamera — 17.50 Obzornik — 18.00 Pisani svet — 18.40 Jugoslovanska trimska televizija — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Mednarodna oddaja — 20.55 Noči in dnevi — 21.45 Dnevnik — 22.00 Veliki mojster — 22.45 Poročila.

SREDA, 19. 4.: 8.35 TV v šoli — 17.20 Ksovitar na letišči žlici — 17.40 Popotovanje v deželo lutk — 18.00 Obzornik — 18.10 Ne prezrite — 18.45 Od vsakega jutra raste dan: Tolmin — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna: Harlanski revir — 21.50 Miniature — 22.00 Dnevnik.

ČETRTEK, 20. 4.: 9.00 TV v šoli — 17.10 Poročila — 17.15 Velike reke: Nil — 18.15 Obzornik — 18.30 Profesor Baltazar — 18.45 Tehnica za natančno tehtanje — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Obleka to sem jaz — 20.35 Čile — red. delo, pa pošnost — 21.45 Dnevnik — 22.00 Miniature.

101 n. n. m., str. 36, 37
102 AVA, 18 A Ktn. in genere
103 Valentin Einspieler, Verhandlungen, str. 38—43
104 Arhiv ZSO/SZI
105 Valentin Einspieler, Verhandlungen, str. 44—50
106 Hanne Haas, Karl Stuhlplarrer, Österreich und seine Slowenen, Wien 1977, str. 57
107 Theodor Veiter, Die Slowenen in Kärnten, Wien—Leipzig 1936, str. 71
108 Hanne Haas, Karl Stuhlplarrer, Österreich und seine Slowenen, Wien 1977, str. 67—73
Minderheitsschulwesen in Kärnten, V: Slovenski vestnik, 7. 5. 1971, št. 18, str. 5
109 Rudolf Voak, Einige Bemerkungen zum

TABORJENJE + DOPUST 78

3. strokovna razstava potrebščin za oddih, dopust in potovanja, čolnov, pohišva za camping, stanovanjskih vozil, šotorov in pritliklin

Sejemski hali 3 in 5 - vhod St. Ruprechter Str. - od 20. do 23. aprila, dnevno od 9. do 18. ure

RAZSTAVA
DVOKOLESIN
avtomobilov

Ponosni smo na našo mladino...

(Nadaljevanje s 1. strani)

vo silo krčijo naše naseljitveno ozemlje, brutalno podirajo zakonito postavljene dvojezične napise, pretepajo slovenske demonstrante in razstreljujejo partizanske spomenike. Vendar pa jim mi ne odgovarjamo z enako govorico dinamita, kakor tudi med vojno nismo

pravni. Zgodovinska resnica pa tudi je, da smo s tem našim bojem in z našimi žrtvami pripomogli Avstriji, da so ji priznali status napadene države in je bila obnovljena kot demokratična, neodvisna in suverena republika. Priznanje tega dejstva je častni znak za zasluge za osvoboditev Avstrije, ki ga je

razstreljevali spomenikov. Rušili smo sicer vse, kar je služilo nemškemu vojaškemu stroju, toda dokazni so spomenikov — čeprav nam marsikateri ni bil pri srcu — nam odnos do kulture ni dopustil. Nacisti na Koroškem pa se z dinamitom igrajo še danes sredi mirne Evrope."

Koroški Slovenci smo upravičeno ponosni na prispevek, ki smo ga dali med drugo svetovno vojno v oboroženem boju proti Hitlerjevi Nemčiji — za našo lastno svobodo in tudi za osvoboditev Avstrije, je poudaril predsednik ZKP. S temi žrtvami smo si priborili člen 7, ki je podlaga in vsebina našega boja za življenjski prostor, da bi živeli v Avstriji enakopravni med enako-

zvezni predsednik Kirchschräger podelil številnim koroškim partizanom in žrtvam fašizma.

"Vendar pa na to priznanje še vedno čaka na stotine koroških partizanov," je naglasil tovariš Gašper, "kakor od predsednika Avstrije tudi pričakujemo, da bo zastavil svojo državniško avtoriteto za čimprejšnjo in popolno izvedbo člena 7. Prav tako pa od njega pričakujemo, da bo ukinit krivične sodnijske postopke proti našim mladincem, ki jih postavljajo pred sodišče samo zato, ker jemljejo državno pogodbo resno in se za izvedbo njenega člena 7 borijo z mladostno vneto in z vestjo borbene slovenske mladine, poslušajoč se demokratičnih sredstev boja za narodno enakopravnost."

Ko je spomnil na dolgo vrsto zločinov, ki so jih zagrešili nacisti nad koroškimi Slovenci — od izseljevanja in koncentracijskih tabo-

rišč preko obglavljenja 13 protifašistov iz Sel, Železne Kaple in okolice do krvavih grozodejstev pri Hojniku v Lepeni in pri Peršmanu v Podpeci — je predsednik Prušnik dejal, da je vendar ostalo še mnogo živih prič, ki obtožujejo takratne zločince in njihova dejanja. V neslavno zgodovino so šli fašistični oblastniki; tudi britanske zasedbene oblasti, ki so deset let dajale potuho nemškemu nacizmu in fašizmu drugih narodnosti na Koroškem, so odšli; odšli pa bodo tudi tisti, ki nam danes kratiijo naše pravice, nas ustrahujejo in nam grozijo, ki širijo laži o partizanskih borcih in zanikajo resnico o naši veličastni zgodovini narodnoosvobodilne borbe, ki zasledujejo in postavljajo pred sodišče naše mladince.

"Tudi ti bodo odšli in neslavno zgodovino, koroški Slovenci in naši delovni ljudje pa bodo ostali, ker hočejo živeti in delati na svoji podjedovani in s srčno krvjo mladih partizanov prepojeni domači zemlji. To nam jamči oporoka narodnega heroja Lenarta in vseh 500 partizanov, ki počivajo na 40 pokopališčih od Zilje preko Roža in Gur do Podjune. Jamstvo za naše narodno življenje smo živi partizani. Najmočnejše jamstvo pa je naša mladina, ki je spoznala, da je življenje boj, zato krepko stopa po stopinjah svojih dedov in očetov — partizanov."

ZAHTEVA PRED SODIŠČEM V LINZU:

Slovincem vse pravice ne pa sodnijsko preganjanje!

Pred deželnim sodiščem v Linzu se je v torek začela prizivna obravnava proti Stefanu Petjaku iz Štebna pri Globasnici, ki ga je sodišče v Salzburgu obsodilo na visoko denarno kazen 16.500 šilingov, ker je s pisanjem gesel baje povzročil "visoko materialno škodo". Petjakova obramba je že takoj v začetku zahtevala za obtožena pravico, da se pred sodiščem posluži svoje materine govorice. Ker je sodišče zahtevo zavrnilo (značilno, da s sklicevanjem na člen 7 državne pogodbe!), je obramba predlagala delegiranje procesa na deželno sodišče v Gradcu. Predsednik linškega sodišča je sicer menil, da tudi pri graškem sodišču slovenščina ne bo dopuščena, vendar je obravnavo prekinil, da bo vrhovno sodišče odločilo o delegaciji.

Tako tudi Petjakov proces zelo jasno kaže, da ne gre za kakšno kriminalno dejanje, marveč za izrazito politično zadevo: za vprašanje, ali avstrijske oblasti spoštujejo lastne zakone in mednarodne pogodbene obveznosti.

Pravica do uporabe materinega jezika pred sodiščem je koroškim Slovincem zagotovljena tako z avstrijsko ustavo kot z državno pogodbo — dosedanji potek vseh političnih procesov proti slovenskim aktivistom pa dokazuje, da avstrijska sodišča tozadevne predpise enostavno negirajo ali jih celo interpretirajo v škodo Slovencev. Res značilno spričevalo, ki si ga izstavlja Avstrija za svoj pravni red in svojo pogodbeno zvestobo.

Na politični značaj procesa v Linzu pa so opozarjale tudi zunanje okolnosti. V noči pred obravnavo je bila na poslopje sodišča napisana z velikimi črkami zahteva, da je Petjaka treba oprostiti, Slovincem pa zagotoviti vse pravice. Ker je bila enaka zahteva v pisani in govorni besedi postavljena tudi med obravnavo, je sodišče sicer poklicalo na pomoč policijo, vendar s tem ni moglo prikriti dejstva, da v Avstriji vedno več ljudi spoznava in obsoja metode, policijskega in sodnijskega pritiska, s katerimi hočejo ustrahovati pripadnike manjšine in ohromiti boj za njihove pravice.

Krožno potovanje po Jugoslaviji

V času od sobote 29. aprila do srede 10. maja bo Zveza koroških partizanov v Celovcu priredila izredno zanimivo krožno potovanje po Jugoslaviji. Potovanje se bo odvijalo z omnibusom po ruti, ki bo vodila iz Celovca preko Maribora, Osijeka, Novega Sada, Beograda, Kragujevca, Kraljeva, Niša, Skopja, Tetova, Veleša, Bitola, Prepanskega jezera, Ohrida, Kosovega polja, Peči do Jadranskega morja in ob obali navzgor mimo Boke Kotorske, Dubrovnika do Metkoviča in od tam po dolini Neretve v notranost države skozi Mostar, od tam v Sarajevo, Travnik, Jajce, Bihač, Plitvice, Novo mesto, Ljubljano spet nazaj v Celovec.

Zanimivost Beograda in okolice bo predvsem v tem, da si bomo ogledali beograjsko rečno pristanišče na Donavi in naredili celodnevni izlet s hidrogliserjem do Džerdapa, kjer je ena največjih elektrarn v Evropi. Ob nadaljevanju vožnje si bomo ogledali mavzolej na Oplencu, spominski park talcem ustreljenim leta 1941 v Kragujevcu.

V Nišu se bomo seznanili z znamenitostmi mesta in Cele-kule, to je stolpa v katerega so Turki vzdali loba-

nje srbskih junakov, ki so se jim uprli. V glavnem mestu Makedonije Skopju, ki je bil pred leti porušen, se bomo lahko na lastne oči prepričali, kaj zmore bratska pomoč vseh republik pri obnovi mesta. Skopje je svetel primer bratske vzajemne pomoči jugoslovanskih narodov. Na polji proti Ohridu bo ogled Bitole in ostankov antičnega mesta Harekleja; v Ohridu samem pa obisk raznih zgodovinskih zanimivih cerkva, Klimentove univerze ter izlet z ladjo po jezeru do samostana sv. Nauma. Na poti do morja si bomo v Peči ogledali patriarhijo in glavno mesto SR Črne gore Titograd. Ob jadranski obali nas bo pot vodila mimo Boke Kotorske, Dubrovnika do Metkoviča in nato v notranost države v Mostar, katerega posebnost je stari turški most na Neretvi. V Sarajevu si bomo ogledali številne kulturno-zgodovinske spomenike, prav tako tudi v Jajcu, katerega posebnost je muzej II. zasedanja AVNOJ-a. V Drvarju so znane Titove pečine in muzej Desanta na Drvar. Med slavnimi zgodovinskimi kraji zadnje vojne je tudi Bihač z muzejem I. zasedanja AVNOJ-a. V Plitvicah je še ogled narodnega parka in potem preko Novega mesta in Ljubljane povratek nazaj na Koroško v Celovec.

Cena potovanja po Jugoslaviji znaša 4900 šilingov na osebo. Vse interese krožnega potovanja po Jugoslaviji, še posebno lanskega udeležence izleta na Poljsko in Češkoslovaško naprosamo, naj o tem potovanju obvestijo tudi svoje prijatelje in znance.

Prijave pošljite kar najhitreje pisмено na naslov: Zveza koroških partizanov, Spitalgasse 12/III. 9020 Celovec-Klagenfurt ali pa po telefonu (04222) 85 2 35. Prijave sprejemamo do 17. aprila vsak dan razen sobote in nedelje od 8. do 16. ure.

KPD "Planina", krajevni odbor NSKS, pevsko društvo Se-le, SPD "Herman Velik" in Volilna skupnost Sele vabijo na

SPOMINSKO SVEČANOST

ob 35. obletnici usmrtilive selskih žrtev

v nedeljo 30. aprila 1978 v Selah.

Spored:
9.30 spominska maša v farni cerkvi v Selah
10.30 spominska svečanost na selskem pokopališču, nato polaganje vencev

V soboto 29. aprila bo ob 19.30 uri otvoritev razstave v farni dvorani v Selah.

SPORTNI VESTNIK

PRVENSTVO V 1. D RAZREDU SE JE ZAČELO — SAK DOMA REMIZIRAL SAK I — Tinje I 2:2 (2:1)

V prvi prvenstveni tekmi spomladanskega kola 1. D razreda je SAK imel v gosteh moštvo iz Tinj. Značilno za dosedanja tekme med tema dvema kluboma je bilo, da SAK proti Tinjam še nikoli ni zmagal. V prvem letu obstoja, v drugem razredu je SAK izgubil obe tekmi. Ko so se ponovno srečali v prvem razredu, je SAK doma doživel poraz, v Tinjah pa dosegel eno točko. In jeseni so slovenski nogometaši v skandalni tekmi na tinjskih tleh (bila sta izključena dva SAK-ova igralca) podlegli 1:2. Torej tako imenovani "Tinje kompleks" igralca) podlegli 1:2. Torej tako imenovani "Tinje kompleks" to negativno bilanco so domači na vsak način skušali oglep-šati s prvo zmago, in z Habelnovim golom v peti minuti so se šanse za zmago nad Tinjami znatno povečale. Po tem hitrem голу, so SAK-ovi igralci skušali doseči tudi terensko premoč, toda ostra in večkrat pretrda in nešportna igra Tinjčanov tega ni dopustila. Zato se ni razvila kvalitetna igra, teh-

Tudi Selani se že borijo za točke v 2. razredu

Prvenstvo v 2. razredu E, kjer igrajo Selani se je začelo že pred 14. dnevi. Selani so na domačem igrišču remizirali proti moštvo novince iz Himmelberga s 3:3. Zelo lahkomiselno so zaigrali vodstvo s 3:1, vrhu tega pa še niso izkoristili možnosti enajstmetrovke. Preteklo nedeljo so Selani gostovali v Trdni vasi (na igrišču, kjer igra tudi SAK). Njihov nasprotnik Trdna vas se že bori za vstop v višji razred, toda borbeni Selani jim niso odvezeli le ene točke ampak najbrž tudi šanso za vstop v 1. razred. Igra Selanov ni začela dobro; domači so povedli, toda Olip N. je še pred polčasom izenačil. V drugem delu igre so Selani s krasnim strelom O. Travnika iz 35 metrov šli v vodstvo. Toda Trdna vas ni popustila in je le še dosegla en gol in s tem eno točko. Na novo sestavljena obramba (Dovjak N. igra mesto libera, mladi Andi Doujak je prvič igral desnega beka) se je pokazala veliko boljše kot v prvi igri. Selani so igrali v sledeči postavi: Marič, Dovjak A., Dovjak N., Travnik E., Travnik O., Oraže Z., Olip N., Olip S., Dovjak F., Olip P., Olip T. Mlado moštvo Selanov je v Trdni vasi zgubilo igro s 0:4

ničnim finesam so prevladovali dvoboji, v katerih so se Tinjčani pokazali bolj odločni. Bolj odločni pa v tem smislu, da jim je bilo vseeno, ali so zadel žogo ali nasprotnikovo nogo — da so le preprečili začetke akcije SAK-a. S strel iz daljših distanc so nekajkrat ogrozili Betonov gol in iz prostega strela iz nekaj 20 metrov so izenačili. Nekaj minut nato pa je SAK ponovno prišel v vodstvo. Vratar je dobil prosti strel in G. Zablatnik je s strelom iz nekaj 16 metrov zatresel nasprotnikovo mrežo. Z rezultatom 2:1 za SAK so se zamenjali strani. V drugem polčasu se je igra nekoliko umirila, toda kar v prvih minutah se je po prekršku tinjskega igralca težje poškodoval G. Zablatnik in izguba tega igralca je oslabil SAK-ovo moč v napadu. Namesto Zablatnika je prišel v igro Oraže. Nato so imeli Tinjčani še dve šansi. Prvo je ubranil Beton, potem ko se je levo krilo Tinjčanov nenadoma znašlo samo pred SAK-ovim golom. Drugo šanso so Tinjčani izrabili, izenačili so in končni rezultat se je glasil 2:2.

SAK je igral v postavi: Beton; Hribar, Lampichler, Woschitz, Pandel; Kupper M., Velik, Zablatnik G. (Oraže); Jakovac, Habel, Polanšek.

SK II — Tinje II 2:3 (1:1)

Drugo moštvo Slovenskega atletskega kluba je predtekmo izgubilo nepotrebno, zakaj šele dve minuti pred koncem je gostom iz Tinj uspelo dati zmagoviti gol. Vrhu tega je nasprotnikov vratar ubranil eno enajstmetrovko. Nekateri SAK-ovi igralci v drugem moštvo imajo precejšen kondicijski zaostanek, nekateri letos še sploh niso trenirali. Gola za SAK sta dala Zablatnik P. oz. en avtogol (po strelu mladince A. Smrečnika). Postava SAK II: Matle; Ogris, Zablatnik P., Smrečnik I., Grlic; Perč M., Perč J., Krištof; Kroplunik, Waldhauser, Smrečnik A.

HSV mladinci — SAK mladinci 3:2 (1:0)

Mladinci SAK so začeli zelo konfuzno; videlo se je, da pred začetkom prvenstva niso imeli prijeteljske tekme. V prvem polčasu se je glasil rezultat 1:0 za HSV, v drugem pa je najprej Albert Smrečnik z dvema goloma obrnil rezultat na 2:1 za SAK. Domačinom je uspelo izenačiti in deset minut pred koncem tekme so dali 3. In zmagoviti gol. Postava mladincev: Jenšak; Kupper S., Dlopst, Gregorič M., Zdovc; Kreutz, Dlopst, Sadjak; Gregorič J., Smrečnik A., Gregorič S.

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

PETEK, 14. 4.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Kar po domače.
SOBOTA, 15. 4.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.
NEDELJA, 16. 4.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.
PONEDELJEK, 17. 4.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — "Zboril pojo" (posnetki s prireditve SPZ 16. aprila v celovškem gledališču).
TOREK, 18. 4.: 9.30 Za našo vas — 13.45 Celovski radijski dnevnik — Šport — Otroci, poslušajte!
SREDA, 19. 4.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Ljudske pesmi — Cerkev in svet.
ČETREK, 20. 4.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Družinski magazin.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32 5 50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

NOGOMET

SAK igra v soboto 15. aprila v Št. Pavlu v Labotski dolini
ob 14.30 uri II moštvo
ob 16.50 uri I moštvo

TINJSKI LITERARNI POGOVORI

v petek 14. aprila ob 19.30 uri
Predavatelj:
prof. dr. Jože Lukan
Kat. dom prosvete
SODALITAS v Tinjah